

AZ ÉLELMISZERIPAR PÉNZÜGYI HELYZETÉNEK VIZSGÁLATA

Szerkesztette: Bene Andrea

Szerzők: Bene Andrea
Domán Csaba
Felkai Beáta Olga
Lámfalusi Ibolya

Opponensek: Lőrincz Katalin
Vágó Szabolcs

Felelős kiadó: Juhász Anikó

Szerkesztőbizottság:	Biró Szabolcs Dublecz Károly Felföldi János Fertő Imre Herdon Miklós Illés B. Csaba Kapronczai István Káposzta József Kemény Gábor Kertész Róbert Keszthelyi Szilárd	Lámfalusi Ibolya Pető Károly Potori Norbert Rieger László Stummer Ildikó Szakály Zoltán Szűcs István Takács István Tóth József Tóth Tamás Vágó Szabolcs
----------------------	--	---

Kiadó:
Agrárgazdasági Kutató Intézet
H-1093 Budapest, Zsil utca 3-5.
Postacím: H-1463 Budapest, Pf.: 944
Telefon: (+36 1) 476-3060
Fax: (+36 1) 476-3304
www.aki.gov.hu
aki@aki.gov.hu

DOI: <http://dx.doi.org/10.7896/at1602>
ISSN 1418-2122 (Agrárgazdasági Tanulmányok sorozat)
ISBN 978-963-491-598-0

Nyomda, kötetset: Primerate Kft.
© Agrárgazdasági Kutató Intézet

Minden jog fenntartva. A kiadvány bármely részének sokszorosítása, adatainak bármilyen formában (nyomtatva vagy elektronikusan) történő tárolása vagy továbbítása, továbbá bármilyen elven működő adatbázis kezelő segítségével történő felhasználása csak a kiadó előzetes írásbeli engedélyével történhet.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
Módszertani megjegyzések	7
Az élelmiszeripart jellemző általános tendenciák bemutatása	9
Tőkefolyamatok az élelmiszeriparban	13
Foglalkoztatás az élelmiszeriparban	19
Fontosabb élelmiszeripari al- és szakágazatok tőke- és jövedelemhelyzete	21
Húsfeldolgozás és -tartósítás	21
Baromfihús feldolgozás	22
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	23
Gyümölcs- és zöldségfeldolgozás	24
Tejfeldolgozás	26
Malomipari termékek gyártása	27
Keményítő, keményítőtermék gyártása	29
Kenyér, friss pékáru gyártása	30
Tartósított lisztes áru gyártása	31
Tésztafélék gyártása	32
Takarmánygyártás	33
Üdítőitalok, ásványvíz gyártása	35
Dohánytermékek gyártása	36
Mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások helyzete és szerepe	39
Nyereséges és veszteséges vállalkozások helyzete és szerepe	43
Összefoglalás	49
Summary	51
Kivonat	53
Abstract	54
Mellékletek	55
Mellékletek jegyzéke	55
Hivatkozások jegyzéke	65

Bevezetés

Napjainkban a gazdaságok egyre inkább a fenntartható fejlődésre való törekvések tükrében határozzák meg a nemzetek stratégiai fontosságú iparágait. Az élelmiszer-gazdaság – azaz a mezőgazdaság és az erre épülő élelmiszeripar – szerepe globális stratégiai jelentősége, a népesség és az élelmiszerigény ugrásszerű növekedése, valamint az élelmiszer jellegből eredő területi, ökológiai korlátok együttes hatása miatt mára vitathatatlan. Magyarországon a tradicionálisan jelen levő mezőgazdaság és a magyar élelmiszeripar az 1990-es évek gazdasági-társadalmi változásainak és az Európai Unióhoz való csatlakozás hatásainak következtében jelentősen átalakult. A mezőgazdaság az elmúlt évtizedben stabilizálta működését, azonban az élelmiszeripart évek óta negatív trendek jellemzik, a szektor versenyképessége az unióhoz történő csatlakozás óta még inkább romlott. Tehát az élelmiszer-gazdasági potenciál nincs kihasználva Magyarországon. Jelenleg komoly piaci hátrányt jelent, hogy a mezőgazdaság exportra alkalmas többlettermelése alacsony feldolgozási szinten kerül a világpiacra. A magyar élelmiszer-gazdaság versenyképességét javítaná a mezőgazdaság és az élelmiszeripar vertikális integrációja.

Jelen tanulmány Magyarország élelmiszer-iparának helyzetét kívánja megvilágítani. Az élelmiszeripar helyzetének felmérése az ágazat, valamint néhány fontosabb al- és szakágazat pénzügyi teljesítményének elemzésével történt. A kutatás azon feltételezést kívánta vizsgálni, miszerint jelenleg az élelmiszer-ipari vállalkozások számára nem áll rendelkezésre a fejlesztésekhez szükséges pénzügyi forrás, a vállalkozások pénzügyi stabilitása nem biztosított a hosszú távú, versenyképes működéshez.

A kutatás statisztikai és pénzügyi elemzésekre épült és arra irányult elsősorban, hogy az élelmiszeripar pénzügyi helyzetét feltárja. Az elemzés a NAV társasági adóbevallások mérleg- és eredménykimutatás-adataira támaszkodva a 2012. és 2013. évek eredményeit mutatja be elsősorban. Ugyanakkor az élelmiszeripar mai helyzete az elmúlt időszakban lezajlott folyamatok eredménye, az ágazat hanyatlása leginkább az EU-csatlakozás előtti időkkel összevetve érzékelhető, ezért az élelmiszeripart 2003-ig visszatekintve elemezzük.

A kutatás célja egy olyan pénzügyi háttérstudomány készítése volt, melynek eredményei tudatában érdemes további kutatási irányként megjelölni azoknak a területeknek a feltárását, melyek megismerésével konkrét, hatékony cselekvési terveket lehet kialakítani és megvalósítani. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet Élelmiszerlánc-kutatási Osztálya a feltárt pénzügyi eredmények hátterének elemzését, a mögöttes ok-okozati összefüggések vizsgálatát 2014-ben megkezdte, ennek eredményeként hamarosan egy háromkötetes tanulmány jelenik meg, amelynek ez az első része.

Ezt az elemzést az Agrárgazdasági Kutató Intézet Pénzügypolitikai Osztályának és az Élelmiszerlánc-kutatási Osztályának munkatársai közösen készítették. A szerzők további célja volt, hogy az elkészült kutatási anyag az ágazatot érintő döntéshozókon túl az iparág szereplői, ipari partnerek és a témával foglalkozók számára is használható legyen.

Módszertani megjegyzések

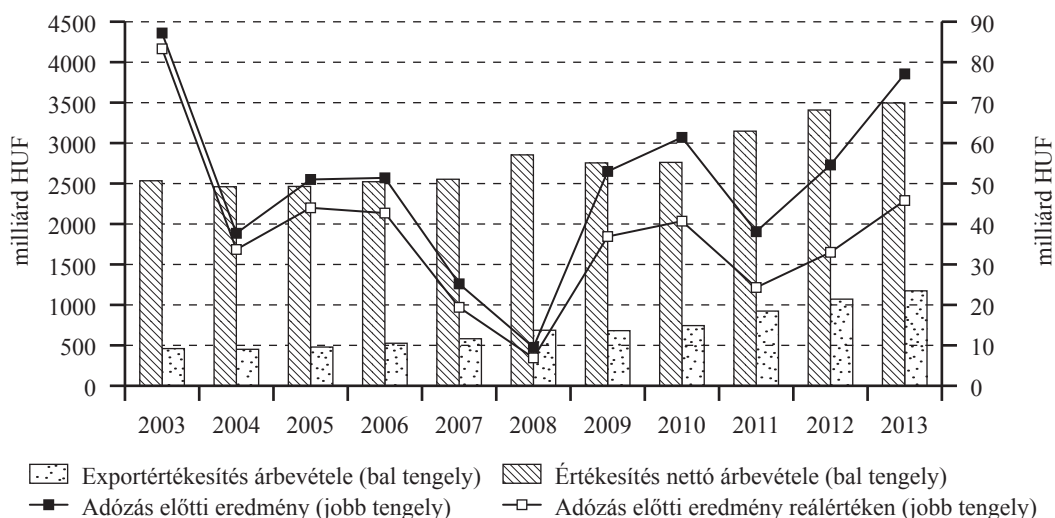
Az élelmiszeripar pénzügyi helyzetének elemzése elsősorban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) társasági adóbevallásainak mérleg- és eredménykimutatás-adatai alapján készült, a következők figyelembevételével:

- A NAV adatállományában csak az év végén működő társas vállalkozások szerepelnek, az évközben megszűnt vagy átalakult gazdálkodó egységekre vonatkozóan az adatbázis nem tartalmaz adatokat, a jogutód teljesítményére vonatkozóan pedig csak részadatokat közöl a működés megkezdésétől számítva. Ugyancsak nem tartalmazza az adatbázis azon vállalkozások adatait, amelyek adóbevallásukat nem, vagy nem megfelelő tartalommal készítették el, illetve amelyek csőd- vagy felszámolási eljárás alatt állnak. Ennek megfelelően a tanulmányban szereplő adatok is csak a vállalkozások e körének adatait tartalmazzák.
- A tanulmányban a módszertani eszközök közül elsősorban szerkezeti, hatékonysági és jövedelmezőségi, valamint likviditási mutatók kerültek alkalmazásra. Ezeket a mutatókat az 1. melléklet mutatja be.
- A kiadvány a Gazdasági Tevékenységek Egységes Ágazati Osztályozási Rendszere (TEÁOR) által a 10., 11. és 12. (élelmiszergyártás, italgyártás és dohánytermékgyártás) ágazatba sorolt vállalkozások pénzügyi helyzetének elemzésével mutatja be az élelmiszeripar általános tendenciáit, valamint tökefolyamatait (2. melléklet). A *Fontosabb élelmiszer-ipari al- és szakágazatok töke- és jövedelemhelyzete* című alfejezetben néhány kiemelt al- és szakágazatot elemeztünk, amelyeket elsősorban a kibocsátás nagyságrendje alapján választottuk ki. A sajátosságokat figyelembe véve, szakmai szempontok határozták meg azt, hogy mely esetekben vizsgáltuk az alágazatot vagy mentünk le szakágazati szintre (3. melléklet). Alágazati szinten vizsgáltuk a gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, tartósítás, tejfeldolgozás, takarmánygyártás, valamint dohánygyártás szegmenseket, szakágazati szinten pedig a húsfeldolgozáshoz tartozó szakágazatokat, a malomipari termékek gyártását, a keményítő termékek gyártását, az üdítőital, ásványvíz gyártását és a pékáru, tésztafélék gyártása alágazat szakágazatait is, a kenyér, friss pékáru gyártását, a tartósított lisztes áru és tésztafélék gyártását.
- A *Nyereséges és veszteséges vállalkozások helyzete és szerepe* című fejezetben a vállalkozói csoportokat az adózás előtti eredményük alapján különböztettük meg. Így az a vállalkozás, amelynek az adózás előtti eredménye negatív értékű volt, a veszteséges kategóriába került, illetve pozitív eredménnyel a nyereséges kategóriába.
- A vállalkozások méretkategóriájának ismérveit a 4. melléklet tartalmazza.
- Az elemzés MNB- és KSH-adatbázisok adatait is tartalmazza, amelyek a teljes élelmiszeriparra vonatkoznak.

Az élelmiszeripar jellemző általános tendenciák bemutatása

Az élelmiszeripar eredményeinek romlása már az EU-csatlakozást megelőző időszakban megkezdődött, s az eredményesség azóta sem érte el, sőt meg sem közelítette a korábbi szintet. A vizsgált időszak utolsó három évében ugyan növekedés figyelhető meg a jövedelemben – a 2013. évi 77,1 milliárd forint az előző évnek másfélszerese, a 2011. évnek pedig kétszerese –, azonban még így is jelentős a lemaradás a 2002. évi 117,2 milliárd forintos értékhez képest (annak 65,8 százaléka). Reálértéken számítva a tendencia jóval kedvezőtlenebb, ugyanis ez az eredménykategória alig haladja meg a 2003. évi felét, annak mindössze 54,9 százaléka (1. ábra).

1. ábra: Az élelmiszeripar árbevételének és adózás előtti eredményének alakulása, 2003–2013

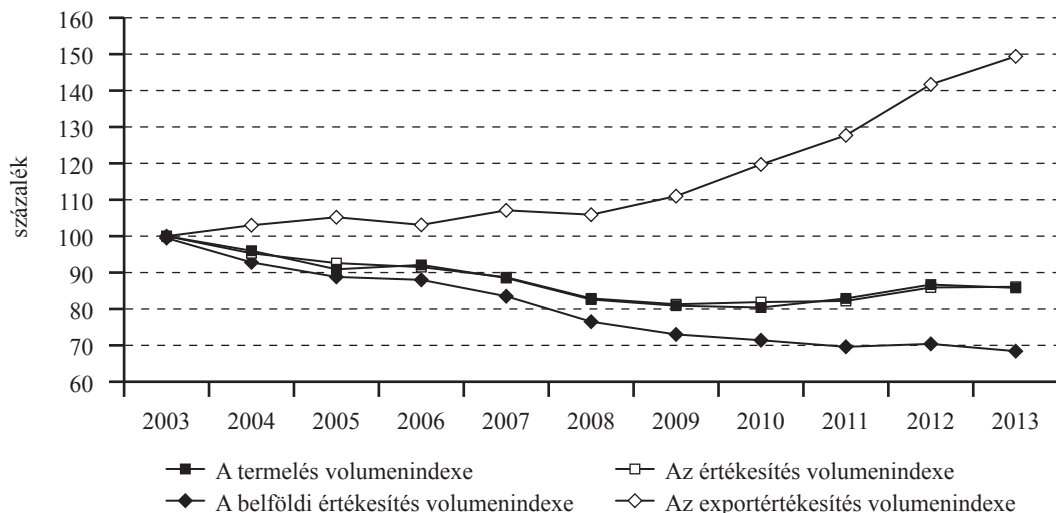
Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Élelmiszerlánc Kutatási Osztályán

Az ágazat árbevétele és exportárbevétele egy 2009. évet érintő megtorpanástól eltekintve növekedést mutatott évről évre, azonban az inflációs hatást kiszűrve kimutatható, hogy az ágazat árbevétele nem 37,9 százalékkal nőtt a vizsgált időszakban, hanem közel 14,3 százalékkal csökkent. Az exportból származó árbevétel sokkal kedvezőbb értéket mutatott, folyó áron megduplázódott, de deflálva is több mint 40 százalékos növekedést ért el. Amíg 2003-ban az értékesítés 18,1 százalékát adta a külpiaci értékesítésből származó árbevétel, addig 2013-ban 33,6 százalék volt ez az arány. Az export összességében 1173,9 milliárd forintot tett ki és 102,8 milliárd forinttal (9,6 százalékkal) nőtt az egy évvel korábbi, azaz a 2012. évihez képest (1. ábra). Ennek a pozitív folyamatnak részben oka lehetett az árfolyamváltozás és hatásai, illetve az exportpiacok alaposabb megismerése, a külső igényeknek való megfelelési hajlandóság növekedése és a hazai piacok beszűkülése is¹. A belföldi értékesítés szűkülésének oka egyfelől az volt, hogy Magyarországon az élelmiszer-fogyasztás a vizsgált időszakban (2003–2013) jellemzően stagnált vagy csökkent (5. melléklet).

Az élelmiszeriparban az eredménycsökkenés hosszabb távon tapasztalható. A vizsgált időszakban az ágazat termelési és értékesítési volumene hozzávetőleg 15,0 százalékkal csökkent. A külpiaci értékesítés 49,4 százalékos bővülése a hazai értékesítésben bekövetkezett 31,6 százalékos csökkenést nem tudta ellensúlyozni (2. ábra).

¹ Az export részletesebb vizsgálatával egy későbbi kutatás foglalkozik bővebben.

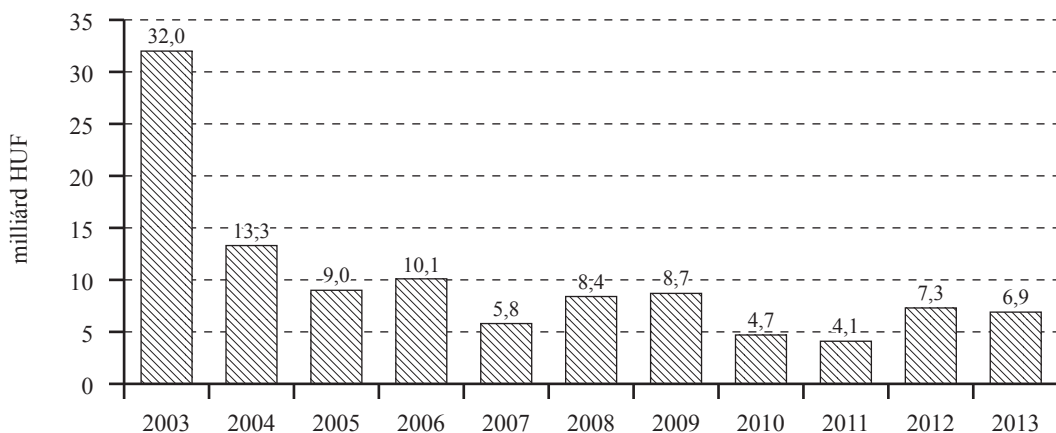
2. ábra: Az élelmiszeripar teljesítményét jelző főbb indexek, 2003=100%

Forrás: KSH-adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Jelentősen hozzájárult az ágazat kedvezőtlen helyzetéhez az EU-csatlakozás után átalakult támogatási rendszer. A vizsgált időszak elején az élelmiszeripar mint alapanyag-feldolgozó ágazat az agrártámogatások keretében jelentősebb összegű támogatásban részesült. A KAP támogatási rendszerében azonban 2004 és 2014 között csak mérsékelt összegű pénzügyi keret állt az ágazat rendelkezésére. Így a szabályozás változása miatt az élelmiszeripar támogatása drasztikusan visszaesett, lényegében megszűnt. A kettős könyvvitelt vezető vállalkozások által realizált, 2003-ban még 32,0 milliárd forint összegű támogatás 2013-ra 6,9 milliárd forintra csökkent. Ilyen értelemben az élelmiszeripar a csatlakozás vesztesének tekinthető (3. ábra).

3. ábra: Az élelmiszeripar támogatásának alakulása^{a)}, 2003–2013

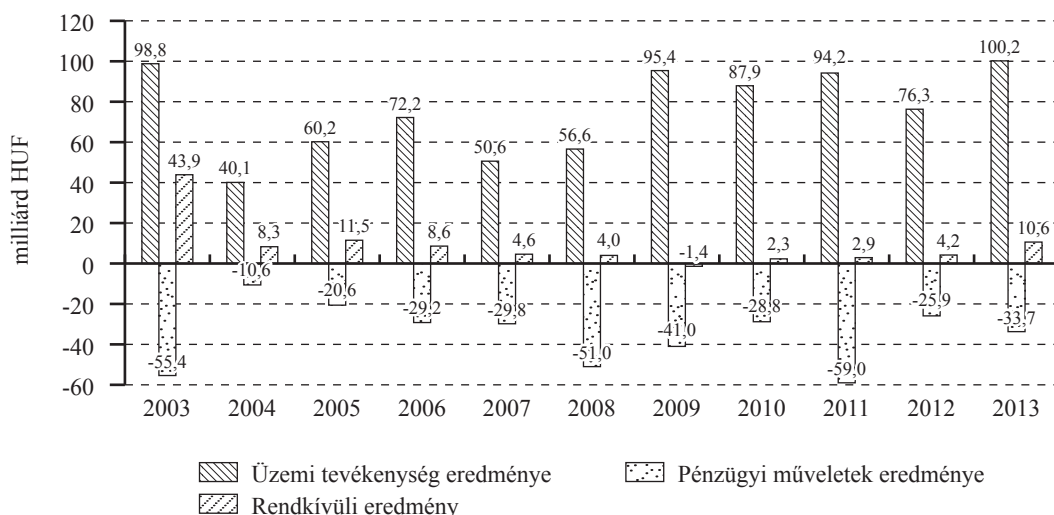

^{a)} Egyéb bevételek minősülő költségek (ráfordítások) ellentételezésére – visszafizetési kötelezettség nélkül – kapott támogatás, juttatás összege.
Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az árbevétellel egyidejűleg a ráfordítások is emelkedtek. A mintegy tízéves időszakra és 2013-ra egyaránt igaz, hogy utóbbiak növekedési üteme meghaladta az előbbieket. A ráfordítások közül a legnagyobb tételt az anyagijellegű ráfordítások tették ki, arányuk 77,9 százalék volt (2770,1 milliárd forint) 2013-ban. A személyi jellegű ráfordítások mellett ez a másik olyan ráfordításelem, ami 2003 óta töretlenül növekedett. Az anyag jellegű ráfordítások emelkedésében elsősorban az inputárak növekedése játszott szerepet. A mezőgazdasági termékek termelőiár-indexe 2005 óta összességében 81,0 százalékkal emelkedett. Ebben a dinamikus növekedésben benne van a vizsgált időszak utolsó évét jellemző 7,8 százalékos csökkenés is. A másik három ráfordítás közül a személyi jellegű ráfordítások aránya 8,6 százalék, az egyéb ráfordításoké 11,0 százalék, az értékcsökkenési leírásé pedig 2,5 százalék volt 2013-ban (6. melléklet).

Az iparág rossz jövedelemhelyzetét mégsem elsősorban a tényleges termelő tevékenység gyenge teljesítménye okozta, ugyanis az üzemi eredmény az elmúlt évtized valamennyi évében pozitív előjelű volt, hanem a pénzügyi műveletekből származó veszteség (4. ábra). Az egész élelmiszeriparra jellemző volt az eladósodottság növekedése, ami jelentős hitelköltséget vont maga után. A magas pénzügyi veszteségeket részben a hitelállomány és azok terhei, illetve az árfolyam-ingadozások kedvezőtlen alakulása okozta.

4. ábra: Üzemi, pénzügyi és rendkívüli eredmény az élelmiszeriparban, 2003–2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az üzemi tevékenység eredménye 2013-ban 100,2 milliárd forint volt. Ez a teljesítmény folyó áron a vizsgált évtized legjobb eredményének tekinthető, azonban még így sem érte el a 2002. évi 124,8 milliárd forintot. Az üzemi eredménnyel szemben a pénzügyi műveletek eredménye a vizsgált időszak minden évében negatív volt. Az időszak egészét tekintve a 2013. évi 33,7 milliárd forintos negatív eredmény a 2003. évi 54,4 milliárd forinthez képest mérséklődött, azonban a 2012. évi 25,9 milliárd forint veszteséghez képest növekedett (4. ábra).

A rendkívüli eredmény pozitív, ám minimális értéke egyetlen évben sem tudta érdemben ellensúlyozni a pénzügyi veszteségeket. Az ágazat rendkívüli eredménye 2013-ban a vizsgált időszak második feléhez képest viszonylag magas volt, 10,6 milliárd forint, ami a pénzügyi veszteség kevesebb mint egyharmadát fedezte (4. ábra).

Az élelmiszeripar jövedelmezőségét vizsgálva az árbevétel-arányos, a sajáttőke-arányos és az eszközarányos jövedelmezőségi mutatók egyaránt romlottak. Míg 2003-ban 3,4 forint adózás előtti eredmény jutott 100 forint árbevételre, 4,5 forint 100 forint eszközértékre és 10,5 forint 100 forint saját tőkére, addig 2013-ban ez mindössze 2,2, 3,3, illetve 8,7 forint volt. A vizsgált időszak egészét tekintve az árbevételre vetített eredmény romlása volt a legnagyobb mértékű, 35,9 százalék. Ez az érték csupán 17,9 százalék volt a sajáttőke-arányos jövedelmezőség esetében, annak ellenére, hogy ez a mutató 2003-ról 2008-ra 87,1 százalékot romlott, majd az azt követő években markáns javulásának köszönhetően 2008-ról 2013-ra 6,5-szeresére nőtt (7. melléklet). Az élelmiszeripari jövedelmezőségi mutatók a vizsgált időszakban érdemben elmaradtak a feldolgozóipar egészét jellemző értékektől.

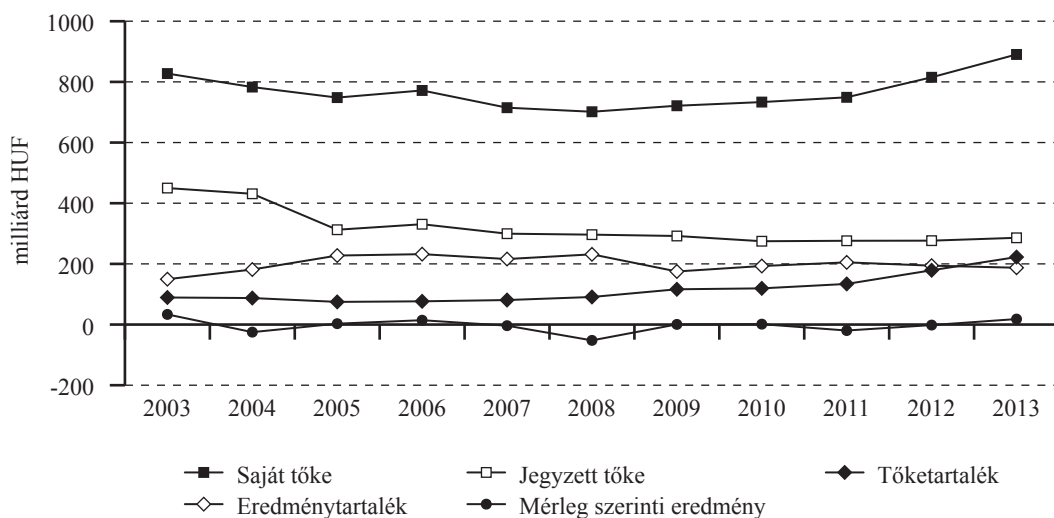
A likviditás, azaz a fizetőképesség meghatározó minden vállalkozás működésében, akár a jövedelmezőség kárára is. Az iparágak ezen képességét több mutatóval is szokták elemezni. A likviditási ráta az a mutató, ahol a forgóeszközök és a rövid lejáratú kötelezettségek aránya alapján következtetünk a fizetőképességre. Az általánosan megfelelőnek elfogadott likviditási ráta 130 százalékos értékét az élelmiszeripar a vizsgált időszakban nem tudta teljesíteni. A ráta értéke 2003-ban 127,8 százalék volt, majd évről évre romlott, értéke 2011-ben 111,1 százalékra csökkent. Csak a vizsgált utolsó két évben mutatkozott kisebb javulás, de a mutató értéke így is csupán 120,7 százalék volt 2013-ban. A gyenge fizetőképesség hátterében leginkább a rövid lejáratú kötelezettség állományának magas értéke állt. A hirtelen fellépő finanszírozási probléma kezelésének megítélése szempontjából pontosabb képet ad a gyorsráta értéke, ami az igen likvid forgóeszközök (készlet nélküli érték) összegét viszonyítja a rövid lejáratú kötelezettségekhez. A likviditási gyorsráta elvárt hazai 0,7-es értékének az élelmiszeripar a vizsgált időszakban meg tudott felelni, 2003-ban a mutató értéke 0,8, 2013-ban pedig 0,7 volt. Az élelmiszeripar fizetőképességének ezen mutató alapján történő megítélése jobbnak bizonyult a vizsgált időszakban.

Az eladósodottság tekintetében a magyar élelmiszeripar a nemzetgazdaság átlagának megfelelő értékeket mutatott a vizsgált időszakban. Az eladósodottság mutatója az eszköz- és a kötelezettség-állomány arányában fejezi ki értékét, aminek az elfogadható szintje 40 százalék körül mozog. Az élelmiszeriparban 2003-ban a mutató értéke 53,5 százalék volt, majd az eladósodottság tovább nőtt, és 2013-ban a mutató értéke elérte az 57,7 százalékot, ami meglehetősen magas szintet jelent.

Tőkefolyamatok az élelmiszeriparban

Az élelmiszeripar tőkefolyamatai a vizsgált évtizedben jelentős átrendeződést tükröztek. Az iparág saját tőkéje 2003 és 2013 között 827,5 és 890,5 milliárd forint között változott, tendenciáját tekintve mérsékeltén növekedett, ami elsősorban az utolsó két évben bekövetkezett, évenként átlagosan közel 10 százalékos emelkedésnek köszönhető. A növekedéssel egyidejűleg jelentős átrendeződés következett be a saját tőke összetételében. A jegyzett tőke folyamatos csökkenése mellett a mobilabb tőkeelemek kerültek előtérbe, úgymint a tőketartalék, illetve az eredménytartalék. Míg 2003-ban a saját tőkének 54,4 százalékát adta a jegyzett tőke, 10,8 százalékát a tőketartalék és 18,1 százalékát az eredménytartalék, addig 2013-ban ugyanezen arányok rendre 32,1, 25,0 és 21,0 százalék voltak. Érdeklődésre tarthat számot továbbá a mérleg szerinti eredmény alakulása. A 2003. évben még pozitív előjelű (33,4 milliárd forint) volt ez az eredménykategória, azt követően azonban jellemzően nulla körül alakult vagy negatív előjelűvé vált, s csak a vizsgált időszak utolsó évében vált értéke ismét pozitív előjelűvé (18,1 milliárd forint) (5. ábra).

5. ábra: A saját tőke elemeinek változása az élelmiszeriparban, 2003–2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

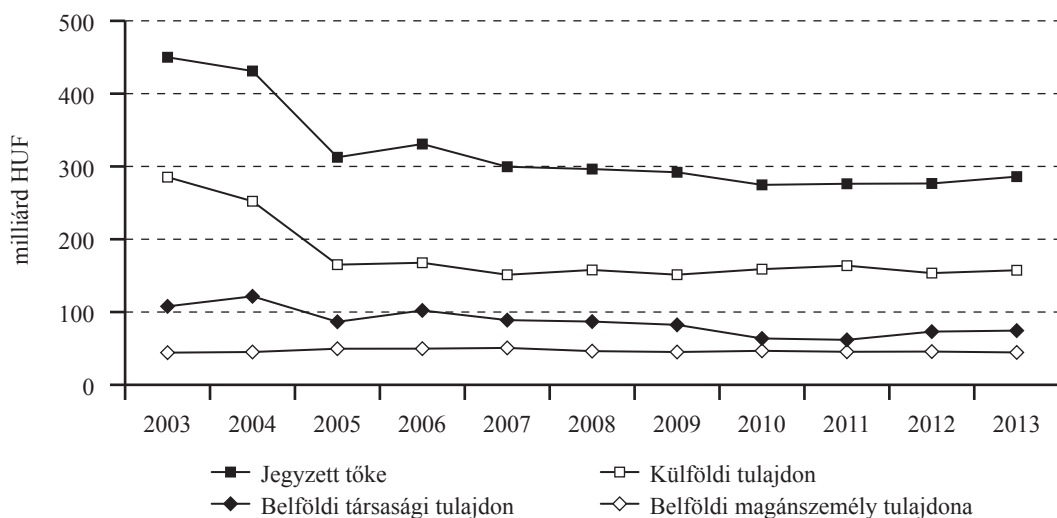
Az ágazat működését és jövőképét jelentősen meghatározza a vállalkozások tulajdonosainak köre. A rendszerváltás utáni időszakban meghatározó szerepe volt az állami tulajdonnak, az 1990-es évek elején aránya megközelítette az 50 százalékot, míg ugyanannak az évtizednek a végére már csak alig 2 százalék volt. A vizsgált időszakban az állami és az önkormányzati tulajdon összege a jegyzett tőke 1-2 százalékát tette ki, 2013-ban azonban – leginkább három húspari cég jelentős vagy kizárólagos önkormányzati tulajdonba kerülésének és az állami tulajdonú borászatoknak köszönhetően – meghaladta a 3 százalékot. A legnagyobb szerepe a külföldi tulajdonnak volt, aránya a jegyzett tőkén belül 55,0 százalék volt. Ezenkívül meghatározó volt a belföldi társas vállalkozások részesedése, illetve a belföldi magánszemélyek tulajdona (6. ábra).

A vizsgált időszakban 63,5 százalékra esett az ágazat jegyzett tőkéje. A külföldi tőke mennyiségi változása lényegében együtt mozgott az élelmiszeripar jegyzett tőkéjével, a jegyzett tőke folyamatos csökkenése legnagyobb mértékben a külföldi tulajdon mérséklődéséből származott. A jegyzett tőke összege 2003 és 2013 között 164,0 milliárd forinttal lett kisebb, és ebből a csökkenésből a külföldi tőke 127,9 milliárd forinttal részesedett. A belföldi társasági tulajdonban lévő tőke szintén csökkent, míg 2003-ban 107,8 milliárd forint volt, 2013-ban már csak 74,5 milliárd forint. Mindeközben a

belföldi magánszemélyek tulajdonában lévő jegyzett tőke növekedésnek indult. Értéke 2003-ban 44,2 milliárd forint volt, 2007-re pedig 50,7 milliárd forintra emelkedett. A pénzügyi válság hatására ez a tendencia is csökkenő irányba váltott, a belföldi magántulajdonban lévő jegyzett tőke értéke 2013-ban 44,5 milliárd forint volt, ami alig haladta meg a 2003. évi összeget (6. ábra). Az egyéb részesedés – ide sorolható az állami tulajdon, a szövetkezeti tulajdon, a pénzintézeti tulajdonrész stb. – nem volt meghatározó.

A vizsgált időszakban a külföldi tőke arányaiban domináns volt – 90 százalék feletti – a malátagyártásban, a sörgyártásban, az édességyártásban, a jégkrémgyártásban, a margaringyártásban és a burgonyafeldolgozásban. Ezekbe a szakágazatokba nagyságrendileg 10–50 cég tartozott, de a szakágazat jellemzőit csupán néhány vállalat együttes teljesítménye határozta meg. A külföldi tőke magas aránya pedig annak volt a következménye, hogy a legnagyobb külföldi tőkével rendelkező – és jellemzően legnagyobb árbevételű – vállalkozások általában 100 százalékos külföldi tulajdonban voltak. Természetesen voltak olyan szakágazatok is, ahol egyáltalán nem volt külföldi tőke. Ezek a vizsgált időszakban az évek során változtak, de az egyéb nem desztillált, erjesztett ital gyártása mindig ebbe a kategóriába tartozott, és az időszak végén a gyümölcsbor termelése is. Figyelembe kell venni azt is, hogy nem szabad egyértelműen a külföldi tőke kivonulásáról beszélni, ha egy-egy szakágazatban hirtelen jelentős változások álltak be – előfordult saját tőkén belüli átrendeződés (tartálékba sorolás), illetve más TEÁOR-ba való átsorolás is.

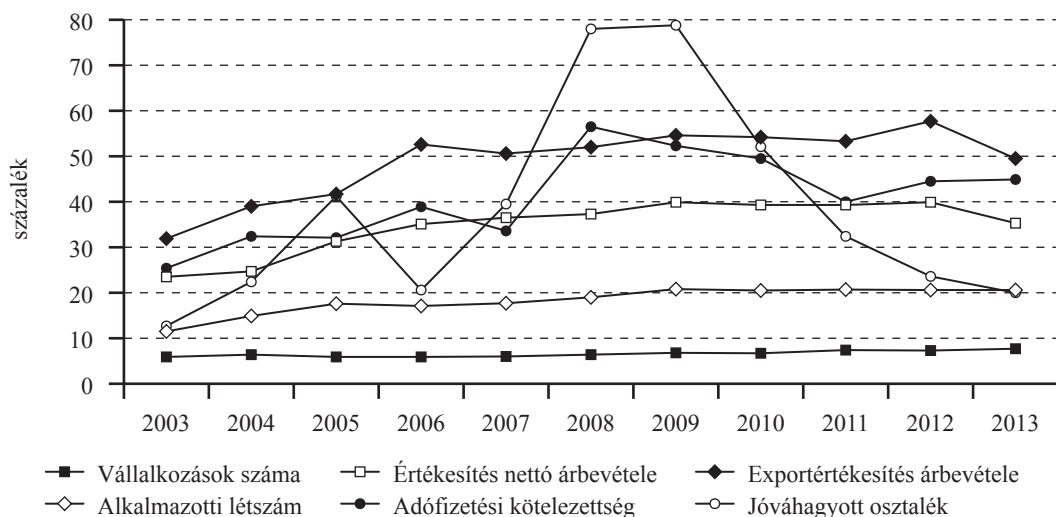
6. ábra: A jegyzett tőke alakulása és összetételének változása, 2003–2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az értékben egyre csökkenő külföldi tulajdon még mindig az ágazat jegyzett tőkéjének több mint a felét jelentette, ezért megvizsgáltuk, hogy a kizárólag külföldi tulajdonban lévő vállalkozások hogyan hatottak a magyar élelmiszeriparra, mennyire volt meghatározó a befolyásuk a vizsgált időszakban. A 100 százalékos külföldi tulajdonú vállalkozások együttes értékeit viszonyítottuk a teljes élelmiszeripar mutatóihoz (7. ábra).

7. ábra: A 100 százalékban külföldi tulajdonú vállalkozások kiemelt mutatóinak alakulása a teljes élelmiszeripari értékhez viszonyítva, 2003–2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Élelmiszerlánc-kutató Osztályán

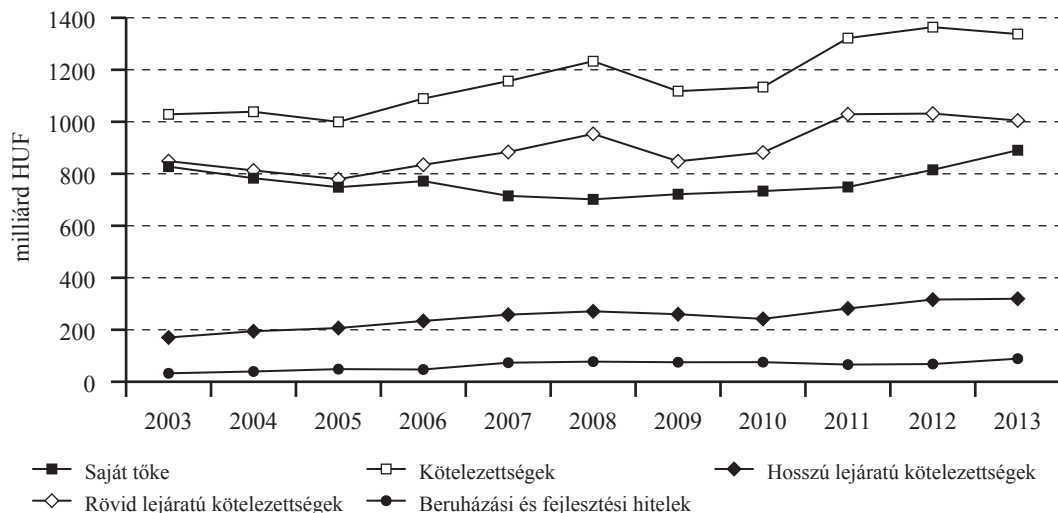
A vizsgált időszakban a 100 százalékban külföldi tulajdonú vállalkozások teljesítménye meghatározó az élelmiszeriparban. Annak ellenére, hogy 2003-ban a vállalkozásoknak csupán 5,9 százaléka volt teljes mértékig külföldi tulajdonban, 2013-ban pedig 7,7 százaléka, ezek a vállalkozások állították elő a teljes élelmiszeripari árbevétel kezdetben 23,5 százalékát, a vizsgált intervallum végére pedig 35,3 százalékát. Az ágazatra jellemző exportárbevétel esetében ezeknek a vállalkozásoknak a szerepe még inkább meghatározó, 2003-ban 31,9 százalékát, 2013-ban pedig már a 49,5 százalékát biztosították a külföldi eladásoknak (7. ábra).

Az adófizetés szempontjából is nagy jelentősége van ezeknek a vállalkozásoknak. Az élelmiszeripart terhelő adófizetési kötelezettség negyedét a 100 százalékban külföldi tulajdonú vállalkozások fizették meg 2003-ban, majd ez az arány 2013-ra 44,9 százalékra nőtt, amellyel, hogy a vizsgált időszakban több évben is 50 százalék fölé emelkedett (7. ábra). Ennek egyik oka, hogy míg az élelmiszeriparban jellemzően 1-2 százalék a nagyvállalkozások aránya, addig a 100 százalékban külföldi tulajdonúaknál több mint 8,3 százalék.

A jóváhagyott osztalék esetében a teljesen külföldi tulajdonú vállalkozások osztalékkifizetése átlagosan 38 százalékos arányt képvisel az élelmiszeriparban. Ez az arány 2008-ban és 2009-ben közel 80 százalékra emelkedett, ami elsősorban összesen három vállalkozás kiemelkedően magas osztalékkifizetésére vezethető vissza (7. ábra).

A tőkeállomány áttekintése után a kötelezettségek alakulását vizsgáltuk. Miközben az ágazat saját tőkéje mérsékelten nőtt, az idegen források állománya jelentősen bővült. A kötelezettségek 1028,6 milliárd forintos állománya már 2003-ban is jelentősen meghaladta a saját tőke értékét, a különbség mintegy 201,1 milliárd forint volt, a saját tőke 24,3 százaléka. A kötelezettségek értéke 2013-ra 1337,4 milliárd forintra emelkedett, csaknem 30,2 százalékkal bővült a vizsgált időszakban. Jelentős változás következett be a 2010–2012-es időszakban, amikor mintegy 230 milliárd forinttal nőtt az adósságállomány, s ezzel a saját tőke 1,6-szorosát is meghaladta 2012-ben. Az ágazat külső finanszírozása 2013-ban közel 60 százalék volt, vagyis további hitelek felvételéhez már nem rendelkezik elegendő fedezettel (8. ábra).

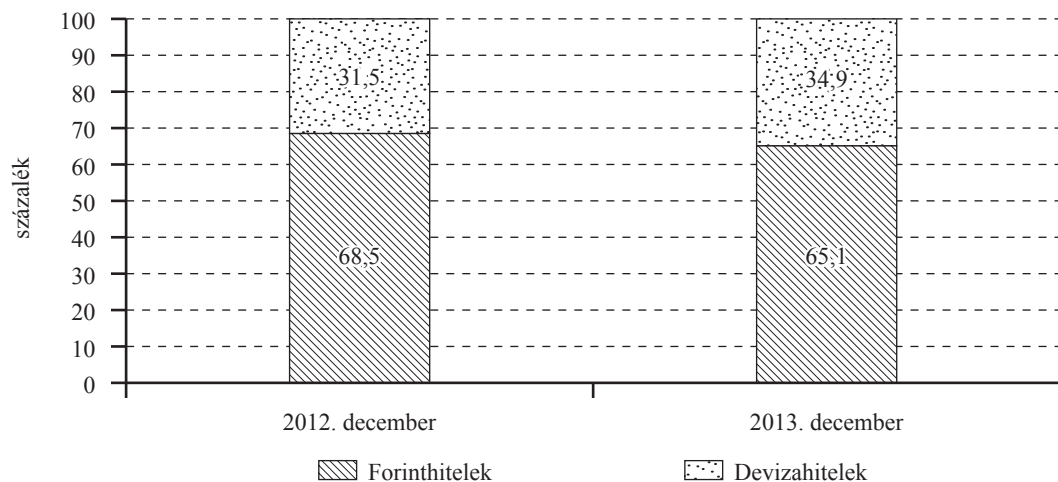
8. ábra: A saját tőke és idegen tőke változása az élelmiszeriparban, 2003–2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A kötelezettségek háromnegyedét tették ki a rövid lejáratú, kevesebb mint egynegyedét a hosszú lejáratú hitelek. A vizsgált időszakban mindkettő állománya nőtt, a rövid lejáratúaké mintegy 156,2 milliárd forinttal, a hosszú lejáratúaké 149,1 milliárd forinttal. A kötelezettségek ilyen ütemű bővülése azt jelzi, hogy saját forrás hiányában az ágazat a hosszabb távú, beruházási-fejlesztési jellegű finanszírozási igényeit csak külső forrásból tudta megoldani, de a rövid távú, likviditási jellegű problémáihoz is idegen forrást kellett igénybe vennie (8. ábra).

9. ábra: Az élelmiszeripar hitelállományának forint-deviza megoszlása, 2012–2013

Forrás: MNB-adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A fennálló hiteltartozással kapcsolatban komoly kockázatot jelentett, hogy annak számottevő hányadát – 34,9 százalékát – a devizahitelek tették ki (9. ábra, 1. táblázat). Ennek jelentőségét egyfelől az adta, hogy a forint gyengülése az elmúlt időszakban jelentős tőkét szívott el az élelmiszeripartól (2013-ban a kismértékű erősödés javulást eredményezett), másfelől jelentős kockázatnak volt kitéve az ágazat, miközben a jegybanki alapkamat markáns csökkenésének (8. melléklet) köszönhetően a forint- és a devizahitelek kamatlába nem mutatott számottevő különbségeket.

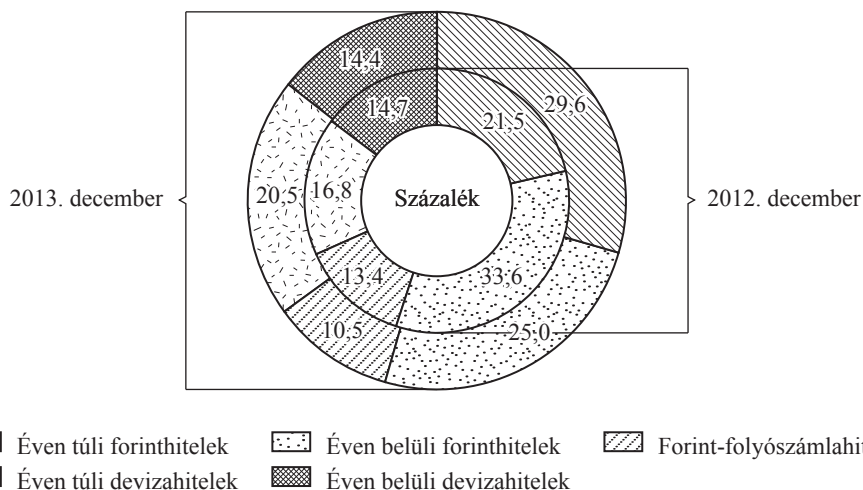
1. táblázat: Az élelmiszeripar hitelállománya, 2012–2013

Megnevezés	2012. december (milliárd HUF)	2013. december (milliárd HUF)	Változás (százalék)	2012. december (százalék)	2013. december (százalék)
Forinthitelek	236,5	219,3	-7,2	68,5	65,1
Éven túli forinthitelek	74,1	99,7	34,6	21,5	29,6
Éven belüli forinthitelek	116,1	84,3	-27,3	33,6	25,0
Forint-folyószámlahitelek	46,3	35,3	-23,8	13,4	10,5
Devizahitelek	108,8	117,7	8,0	31,5	34,9
Éven túli devizahitelek	57,9	69,0	19,1	16,8	20,5
Éven belüli devizahitelek	50,9	48,7	-4,4	14,7	14,4
Teljes hitelállomány	345,3	337,0	-2,4	100,0	100,0

Forrás: MNB-adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az élelmiszeripari ágazat (ital- és dohánytermékgyártással együtt) részesedése a nemzetgazdasági szintű bruttó hozzáadott értékből a gazdasági válság kezdetétől fokozatosan csökkent. Ezzel párhuzamosan a hitelállomány is fokozatosan zsugorodott, amelyben érdemi változást az MNB által meghirdetett Növekedési Hitelprogram (NHP) sem tudott hozni. Az NHP első szakaszában az ágazat vállalkozásai 58,1 milliárd forint értékű hitelt vettek fel, ami 8,3 százalékát tette ki a teljes nemzetgazdaságot érintő 701 milliárd forintos leszerződött hitelösszegnek. A 2012. év végi hitelállomány 2013. év végére 2,4 százalékkal, 337,0 milliárd forintra csökkent (1. táblázat) (10. ábra).

10. ábra: Az élelmiszeripar hitelállományának százalékos összetétele, 2012-2013

Forrás: MNB-adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

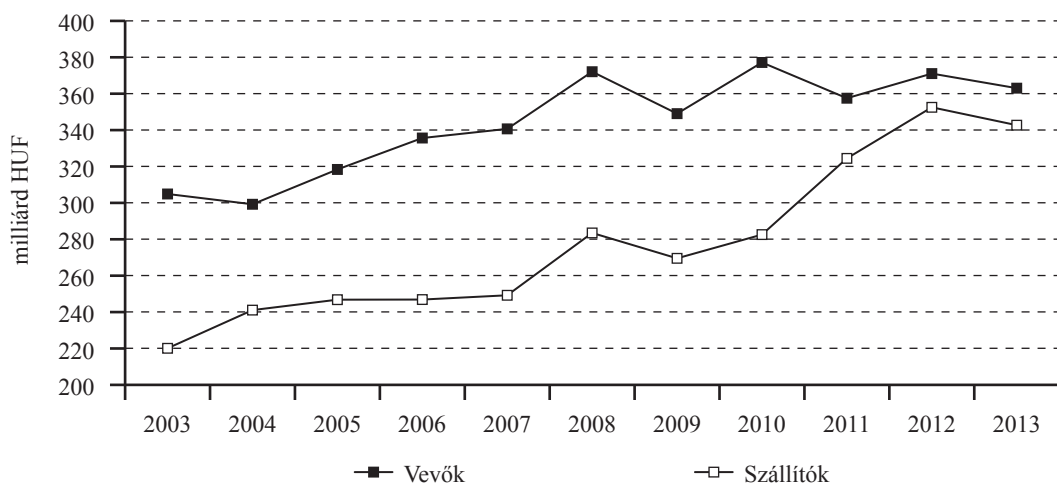
Az élelmiszeriparban az osztalékfizetési gyakorlat tőke kivonásra engedett következtetni. Míg 2003 előtt az osztalékfizetés mértéke csak akkor volt, amely mellett a mérleg szerinti eredmény még mindig pozitív előjelű maradt, addig az ágazat vállalkozásai 2004 után mindössze öt évben mutattak ki mérleg szerinti nyereséget. A többi évben a pozitív adózott eredmény ellenére a mérleg szerinti eredmény negatív volt, vagy nulla körüli. A 2013-as év kiemelkedőnek számít az eredmény tekintetében, az ágazatban keletkezett 67,1 milliárd forintos adózott jövedelem terhére 61,2 milliárd forint osztalékot fizettek ki, 11,9 milliárd forint eredménytartalék bevonásával, így a mérleg szerinti eredmény 18,1 milliárd forint nyereség volt (2. táblázat).

2. táblázat: **Osztalékfizetés az élelmiszeriparban, 2003–2013**

	milliárd HUF											
Megnevezés	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Adózott eredmény	70,9	26,4	39,7	41,8	17,8	−0,9	42,9	51,1	30,3	46,2	67,1	
Eredménytartalék igénybevétele osztalékra, részesedésre	17,2	20,1	5,2	18,5	5,0	5,2	18,7	14,7	3,1	25,3	11,9	
Jóváhagyott osztalék, részesedés	48,6	69,1	41,0	53,9	19,5	52,3	54,6	60,6	49,0	49,6	61,2	
Mérleg szerinti eredmény	33,4	−25,0	2,9	14,3	−3,7	−52,2	0,5	1,3	−19,7	−1,7	18,1	

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A romló finanszírozási feltételek pozitív hozadéka, hogy kikényszerítették a vállalkozások racionálisabb gazdálkodását. A vizsgált utolsó három évben jelentősen javult a vevők és szállítók állományának aránya, amit jelentős mértékben elősegített a kereskedelemben megjelenő, 30 napra rövidülő fizetési határidő is (Jankuné *et al*, 2012). A tartozások azonban még így sem fedezik teljes egészében a kintlévőségeket. A rövid távú likviditási céllal igénybe vett hitelek állományából 2013-ban már csak mintegy 20,3 milliárd forint finanszírozta a vevők és szállítók állománya közötti különbséget, ami – figyelembe véve a korábbi, szinte az egész időszakot jellemző, hozzávetőleg 100 milliárd forintos hiányt – kedvezőnek ítéltető (11. ábra).

11. ábra: **A vevők és szállítók állománya az élelmiszeriparban, 2003–2013**

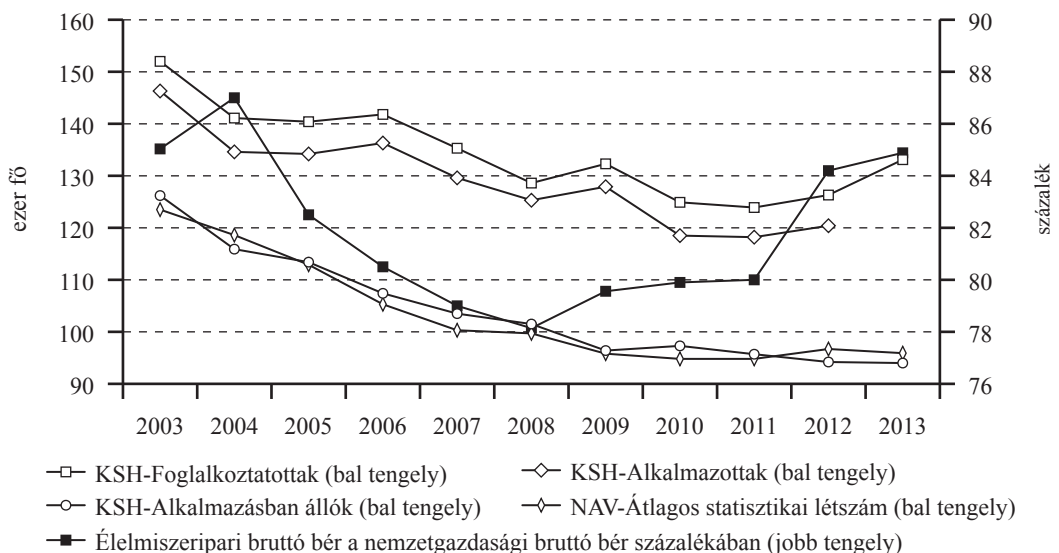
Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Foglalkoztatás az élelmiszeriparban

Az ágazat jövőjének egyik kulcsa a megfelelő képzettségű és számú munkaerő megléte. Eltérő adatbázisokat vizsgálva első ránézésre jelentősen differenciált képet kaptunk, de a módszertan (9. melléklet) tisztázása után egyértelművé vált a helyzet. A KSH három címen tartott nyilván ilyen jellegű adatokat a vizsgált időszakban: foglalkoztatottak, alkalmazottak és alkalmazásban állók megnevezéssel. A foglalkoztatotti és az alkalmazotti létszám a lakossági munkaerő-felmérés adataiból származott, mintavételen alapult. Az alkalmazásban állók száma az intézményi statisztikából származott. Az adatgyűjtés sajátosságából következett, hogy az alkalmazásban lévők KSH-adatok szerinti létszáma és a NAV statisztikai létszáma közel azonos volt a vizsgált időszakban, míg a foglalkoztatotti és az alkalmazotti létszám jelentős eltérést mutatott (12. ábra). Ennek az volt az oka, hogy a bevalló szempontjából mindegy volt, hogy ez a munkaviszony bejelentett volt vagy sem.

Az alkalmazottaknak átlagosan mintegy 80 százaléka volt alkalmazásban álló (9. melléklet). Az alkalmazásban állók száma 2010-től kezdődően folyamatosan csökkent, az alkalmazottaké pedig ezzel párhuzamosan nőtt – ebben feltehetőleg szerepet játszott a „feketefoglalkoztatás” is. A tendenciában a NAV és a KSH között eltérés volt: a NAV adatai alapján 2008 és 2010 között csökkent az átlagos statisztikai létszám, azt követően pedig kismértékben ugyan, de nőtt, ezzel szemben a KSH-adatok szerint alkalmazásban állók száma jobban ingadozott, 2009-re visszaesett, 2010-ben nőni tudott, azt követően pedig – ellentétben a NAV-adattal – folyamatosan csökkent.

12. ábra: Az élelmiszeriparban dolgozók számának alakulása eltérő adatbázisok alapján, és az élelmiszeripari bruttó bér alakulása a nemzetgazdasági bruttó bér százalékában, 2003–2013

Forrás: NAV, KSH és AKI (9. melléklet) adatai alapján készült az AKI Élelmiszerlánc-kutatási Osztályán, 2015

A feldolgozóiparon belül az élelmiszeripar volt a legjelentősebb foglalkoztató a fémalapanyaggyártás, fémfeldolgozás mellett. A bruttó bérek azonban – ágazati szinten – nem érték el a nemzetgazdasági átlagot (9. melléklet). A legkedvezőbb év a vizsgált időtartamban 2004 volt, amikor az átlagos nemzetgazdasági bruttó bér 87,3 százalékát lehetett az élelmiszeriparban megkeresni, de ezt követően nyílt az olló és 2008-ra már csak 78,1 százalékra csökkent az átlagos élelmiszeripari bér a teljes gazdasághoz képest. A helyzet azóta folyamatosan javult, de még 2013-ban is a bérek a nemzetgazdasági átlagbérnek csak a 84,9 százalékát érték el.

A fizetés szakágazatonként jelentős differenciát mutatott. Leginkább a dohánytermékek gyártása, az olajgyártás, a sörgyártás, az üdítőital gyártása és a cukorgyártás szakágazatokban fizették meg a dolgozókat, míg a húsipari szakemberek és a pékek munkáját honorálták legkevésbé. A két véglet (2013-ban 134 ezer forint/hó és 392 ezer forint/hó) között az eltérés közel háromszoros is lehetett (9. melléklet).

Fontosabb élelmiszeripari al- és szakágazatok tőke- és jövedelemhelyzete

Az egyes al- és szakágazatok jövedelem- és tőkehelyzete eltérően alakult a vizsgált évtizedben, így az élelmiszeripar ágazati szintű helyzete az al- és szakágazatok esetében egy sokkal heterogénebb képet mutat. A következőkben a teljes iparági kibocsátásból legnagyobb arányban részesedő alágazatokat elemeztük, valamint szakágazati bontást is alkalmaztunk, amennyiben azt szakmai szempontok indokolták tették. Ebben a fejezetben a 3. mellékletben felsorolt al- és szakágazatok körét elemeztük az 1. mellékletben felsorolt pénzügyi mutatók alkalmazásával.

Húsfeldolgozás és -tartósítás

A húsfeldolgozás és -tartósítás korábban az élelmiszeripar egyik legfontosabb szakágazata volt, részesedése a teljes élelmiszeripar kibocsátásából 10,3 százalék volt 2003-ban. Szerepe az évek során fokozatosan mérséklődött, de súlya az elmúlt négy évben újra 10 százalék fölé emelkedett, 2013-ban az élelmiszeripar kibocsátásának 10,4 százalékát adta. A húsipar részesedése az ágazati árbevételből a kibocsátáshoz hasonlóan változott, 2013-ban a teljes iparág árbevételének 10,3 százalékát tette ki.

3. táblázat: A húsfeldolgozás, -tartósítás szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF							
Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	319	401	396	Beruházások értéke	11 085	13 509	8 505
Értékesítés nettó árbevétele	250 378	382 124	361 669	Befektetett eszközök aránya (%)	43,0	48,4	45,8
Exportértékesítés árbevétele	70 106	147 085	151 201	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	79,6	53,8	66,7
Támogatások	8 033	383	597	Tőkeösszeg (%)	34,3	26,0	30,6
Üzemi tevékenység eredménye	5 387	2 388	5 125	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,6	2,3	2,1
Pénzügyi műveletek eredménye	-1 804	-4 727	-4 744	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	4,1	-6,9	0,8
Adózás előtti eredmény	2 940	-2 491	944	Likviditási ráta (%)	126,4	97,7	102,9
Mérleg szerinti eredmény	-43	-4 355	-849	Vevők-szállítók aránya (%)	103,6	90,1	96,8
Saját tőke	53 617	44 109	51 597	Eladósodottság foka (%)	62,1	71,0	66,5
Jegyzett tőke	22 102	15 084	19 147	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	2,2	0,6	1,4
Külföldi tulajdon	3 680	3 623	3 614	Eszközhatékonyság (%)	3,4	1,4	3,0
Kötelezettségek	97 153	120 414	112 239	Tőke megtérülés (fordulat)	11,3	25,3	18,9
Eszközök összesen	156 541	169 664	168 660	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	1,2	-0,7	0,3

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A legnagyobb árbevételt elérő vállalat a mérlegadatai alapján teljes egészében magyar tulajdonban volt, és 2013-ban a szakágazat összes árbevételének 23,9 százalékát tudhatta magáénak. A húsfeldolgozásban a jegyzett tőke 18,9 százaléka volt külföldi tulajdonban 2013-ban.

A húsipar 2013-ban 5,1 milliárd forint üzemi eredményt ért el, amely elsősorban a pénzügyi műveletek veszteségét fedezte, így az adózás előtti eredménye 0,9 milliárd forint lett. Egy évvel korábban a szakágazat veszteséget termelt. A pénzügyi vesztesége a két utolsó évben hasonló mértékű volt, vagyis a nyereség elsősorban a magasabb üzemi eredménynek tulajdonítható. A magasabb üzemi és adózás előtti eredményt az ágazat úgy realizálta, hogy közben az értékesítés nettó árbevétele közel 20,5 milliárd forinttal csökkent.

Az eredmény javulása a jövedelmezőségi mutatókban is tetten érhető. Az árbevétel-arányos üzemi eredmény 2013-ban az előző évhez képest több mint kétszeresére nőtt, de még mindig nem érte el a 2003. évi értéket. Az adózás előtti eredmény alapján számított mutatók pedig az előző évi negatív jövedelmezőséghez képest újra pozitív előjelű, bár a 2003. évi harmadát sem éri el.

Az elsősorban hazai tulajdonban lévő húsfeldolgozás és -tartósítás szakágazat komoly – rövid és hosszú távú – finanszírozási problémákkal küzd. Eladósodottságának mértéke már 2003-ban is magas volt (62,1 százalék), ez a mutató 2012-re 71,0 százalékra romlott, majd 2013-ban 66,5 százalékra mérséklődött. Ez az érték még mindig jelentősen meghaladta az élelmiszeripar egészét jellemző átlagot (57,7 százalék). Az eladósodottság javulásának fő oka a kötelezettségek 8,2 milliárd forintos csökkenése, miközben a saját tőke 7,5 milliárd forinttal nőtt.

A szakágazat tartósan lekötött eszközeinek több mint felét idegen forrás finanszírozta. Emellett javult az előző évihez képest a vevők és a szállítók aránya (96,8 százalék). Míg 2003-ban a vevők állománya meghaladta a szállítókét, 2012-ben és 2013-ban előbbi nem bizonyult elegendőnek utóbbi finanszírozására. A kedvezőtlen likviditási helyzet az utolsó évekhez képest kis mértékben javult, értéke 102,9 százalék volt (3. táblázat).

Baromfihús feldolgozás

Másik meghatározó szakágazat a hazai élelmiszer-feldolgozásban a baromfihús feldolgozás, -tartósítás, amelynek részesedése az iparág forgalmából 2013-ban 8,8 százalék volt. A húsfeldolgozás, -tartósítás ágazattól eltérően a baromfiiparban a külföldi tőke aránya 32,5 százalék volt 2013-ban.

A baromfiipart 2013-ban lényegében a húsiparral azonos tendenciák jellemezték, helyzete csak hajszállal volt jobb a húsiparénál. A szakágazat nettó árbevétele 2012. évhez képest 20,9 milliárd forinttal (7,3 százalékkal) nőtt, aminek mintegy egyharmada (34,7 százaléka) származott a külpiaaci értékesítés bővüléséből. Az árbevétellel egyidejűleg az előző évi nulla közeli értékhez képest az üzemi tevékenység eredménye (4,0 milliárd forint) is markánsan javult 2013-ban. A vállalkozások pénzügyi eredménye továbbra is veszteséges maradt, a veszteség mértéke azonban 0,8 milliárd forintra mérséklődött. Az üzemi eredmény emelkedése és a pénzügyi veszteségek csökkenése eredményeként az adózás előtti eredmény 3,9 milliárd forintra nőtt 2012-ben (4. táblázat).

A baromfiipar eladósodottsága – habár alacsonyabb a húsiparénál – az ágazati átlagot meghaladó (57,7 százalék) mértékű, 61,0 százalékos, vagyis magas volt, de javult az utolsó évhez képest. A saját tőke a befektetett eszközöknek 81,5 százalékát fedezte. A fizetőképesség jelzőszáma az előző évhez képest kismértékben (107,5 százalékra) javult. A rövid távú finanszírozás tekintetében a vevők állománya még mindig elmaradt a szállítókétól. A szakágazat jövedelmezőségi mutatói jelentősen javultak a 2003-as és a 2012-es értékekhez képest is. Sajáttőke-arányos adózott eredménye a 2003. évi –43,2 százalék, majd a 2012. évi –2,6 százalék után 2013-ban 7,6 százalék volt. Hasonlóan alakult az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény is, a jövedelmezőség 2003-ban még –5,2, 2012-

ben –0,3 százalék volt, majd 2013-ban ez az érték is előjelet váltott, 1,3 százalék lett (4. táblázat). A szakágazat kedvezőbb mutatói (a másik két szakágazathoz viszonyítva) a példa értékű integrációnak köszönhető.

4.táblázat: A **baromfihús feldolgozása, tartósítása szakágazat főbb pénzügyi adatai**

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	108	123	126	Beruházások értéke	5 313	8 052	4 531
Értékesítés nettó árbevétele	236 515	285 889	306 802	Befektetett eszközök aránya (%)	44,7	45,6	44,9
Exportértékesítés árbevétele	79 741	99 095	106 363	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	47,7	74,5	81,5
Támogatások	4 693	460	523	Tőkeerősség (%)	21,3	34,0	36,5
Üzemi tevékenység eredménye	–6 244	124	4 016	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,7	2,2	2,3
Pénzügyi műveletek eredménye	–7 569	–1 249	–764	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	–43,2	–2,6	7,6
Adózás előtti eredmény	–12 289	–928	3 964	Likviditási ráta (%)	80,4	97,6	107,5
Mérleg szerinti eredmény	–13 329	–1 688	1 741	Vevők-szállítók aránya (%)	89,1	91,2	99,4
Saját tőke	29 558	44 388	48 341	Eladósodottság foka (%)	73,2	63,1	61,0
Jegyzett tőke	33 536	14 804	14 676	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	–2,6	0,0	1,3
Külföldi tulajdon	11 103	4 628	4 737	Eszközhatékonyosság (%)	–4,5	0,1	3,0
Kötelezettségek	101 437	82 458	80 696	Tőkemegtérülés (fordulat)	7,1	19,3	20,9
Eszközök összesen	138 593	130 675	132 268	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	–5,2	–0,3	1,3

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Hús-, baromfihús-készítmény gyártása

A húsfeldolgozás harmadik szakágazata, a hús- és baromfihús-készítmény gyártása szakágazat lényegesen kisebb, mint az előzőek, részesedése az élelmiszertermelés árbevételéből 2013-ban 3,3 százalék volt, míg az ágazati kibocsátásból 3,6 százalék. A szakágazat vagyoni, pénzügyi helyzete korábban jobb volt, mint a húsiparé vagy a baromfiiparé, ami jövedelmezőségében is megmutatkozott. A 2012. évi eredmények kedvezőtlenül alakultak, 2013-ban azonban újra pozitív előjelű lett több mutató is (5. táblázat).

A szakágazatban tevékenykedő 70 vállalkozás összes árbevétele meghaladta a 114 milliárd forintot 2013-ban, vagyis emelkedett mind 2003-hoz, mind az előző évhez képest. Csökkent azonban az exportárbevétel összege és aránya, 2013-ban az összes árbevétel közel egyharmada származott külpiazi értékesítésből. Az üzemi eredmény jelentősen javult az előző évhez képest, a korábbi negatív előjelről pozitívrá változott, az értéke számszerűen 2,6 milliárd forintot tett ki. A pénzügyi műveletek eredménye előbbivel ellentétben drasztikusan romlott, a szakágazat 2013-ban 1,2 milliárd forint pénzügyi veszteséget könyvelt el. A hús- és baromfihús-készítmény gyártók adózás előtti eredménye így 1,3 milliárd forint lett, ami 3,8 milliárd forintos javulást jelent a 2012. évhez képest.

5. táblázat: A hús-, baromfi- és halhús készítmény gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	53	70	70	Beruházások értéke	4 986	1 302	1 525
Értékesítés nettó árbevétele	92 145	107 714	114 107	Befektetett eszközök aránya (%)	43,5	43,0	45,0
Exportértékesítés árbevétele	10 987	38 322	37 848	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	87,7	84,5	97,5
Támogatások	1 056	118	36	Tőkeerősség (%)	38,2	36,3	43,8
Üzemi tevékenység eredménye	2 358	-2 348	2 585	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,2	1,2	1,4
Pénzügyi műveletek eredménye	-674	228	-1 173	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	5,6	-8,8	3,0
Adózás előtti eredmény	1 944	-2 544	1 285	Likviditási ráta (%)	101,8	128,0	131,4
Mérleg szerinti eredmény	1 340	-4 073	171	Vevők-szállítók aránya (%)	142,3	113,2	95,1
Saját tőke	28 168	31 943	35 902	Eladósodottság foka (%)	59,8	60,5	52,8
Jegyzett tőke	7 383	15 289	15 335	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	2,6	-2,2	2,3
Külföldi tulajdon	2 065	4 701	4 705	Eszközhatékonyság (%)	3,2	-2,7	3,2
Kötelezettségek	44 069	53 242	43 261	Tőkemegtérülés (fordulat)	12,5	7,0	7,4
Eszközök összesen	73 741	87 959	81 896	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	2,1	-2,4	1,1

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az szakágazat jegyzett tőkéje lényegében nem változott 2013-ban, saját tőkéje azonban 4,0 milliárd forinttal (12,4 százalékkal) nőtt, miközben kötelezettségei 10,0 milliárd forinttal csökkentek. E két változás hatására a feldolgozásban tevékenykedő vállalkozások eladósodottsága 60,5 százalékról 52,8 százalékra mérséklődött. A befektetett eszközöket 2013-ban 97,5 százalékban fedezték a saját források. A likviditási mutató megfelelő volt, 3,4 százalékpontot javult az előző évhez képest (5. táblázat). A szakágazat koncentrálttsága magas, ennek következtében a meghatározó vállalatok eredményei szakágazati szintű változásokat generálnak. A szakágazat tevékenységét ennek alapján nehéz értékelni, az egyes termékkörök (sertés, baromfi), vegyesen szerepelnek, így a hatások is sokrétűek.

Gyümölcs- és zöldségfeldolgozás

Az alágazatban az előző évihez képest 46 üzemmel nőtt a vállalkozások száma. A növekvő számú vállalkozói szektor együttesen alacsonyabb árbevételt ért el 2013-ban, a forgalom 295,9 milliárd forintról 280,6 milliárd forintra (1,5 százalékkal) mérséklődött, ezzel az élelmiszeripar teljes árbevételének 8,0 százalékát adta. Exportorientált alágazatról beszélhetünk, hiszen a 280,6 milliárd forintos árbevétel 59,3 százaléka külpiazi értékesítésből származott. Az exportértékesítés a 2012. évi 169,8 milliárd forintról 166,3 milliárd forintra csökkent, ami azt jelenti, hogy az árbevétel említett csökkenése elsősorban a belpiaci értékesítés visszaeséséből származott (6. táblázat).

Összevetve a saját tőke 104,8 milliárd forintos nagyságát a jegyzett tőke 23,3 milliárd forintos összegével egyértelműen látszik, hogy az ágazati szereplők a jegyzett tőkének több mint négyszeresét tartják a saját tőke mobilabb elemeiben. Korábban, 2003-ban ez még csak háromszoros arány volt. A külföldi tulajdon aránya a jegyzett tőkén belül 58,2 százalék volt 2013-ban.

6. táblázat: A gyümölcs-, zöldségfeldolgozás alágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	328	448	494	Beruházások értéke	12 564	9 469	13 160
Értékesítés nettó árbevétele	236 733	295 913	280 559	Befektetett eszközök aránya (%)	40,8	34,7	35,8
Exportértékesítés árbevétele	99 765	169 829	166 259	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	102,3	109,3	113,2
Támogatások	874	379	282	Tőkeerősség (%)	41,7	37,9	40,5
Üzemi tevékenység eredménye	12 458	14 829	11 448	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,0	1,1	1,1
Pénzügyi műveletek eredménye	-3 522	-5 046	-3 674	Saját-tőke-arányos adózott eredmény (%)	7,6	13,5	6,7
Adózás előtti eredmény	9 103	13 146	7 850	Likviditási ráta (%)	119,9	127,8	146,3
Mérleg szerinti eredmény	5 757	8 941	3 620	Vevők-szállítók aránya (%)	106,5	80,6	92,9
Saját tőke	94 012	97 660	104 824	Eladósodottság foka (%)	55,9	59,3	56,5
Jegyzett tőke	31 293	20 571	23 326	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	5,1	5,4	4,1
Külföldi tulajdon	13 022	10 751	13 582	Eszközhatékonyság (%)	5,3	6,1	4,4
Kötelezettségek	127 405	154 288	146 094	Tőke megtérülés (fordulat)	7,8	14,9	12,0
Eszközök összesen	226 693	259 373	258 551	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	3,7	4,9	2,8

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A saját tőke kismértékű növekedése mellett a kötelezettségek némiképp mérséklődtek, ezek eredményeként javult az – egyébként alacsonynak nem tekinthető – eladósodottság. A mutató értéke 56,5 százalék volt, ami elmaradt az iparági átlagtól (57,7 százalék). A gyümölcs- és zöldségfeldolgozással foglalkozó vállalkozások befektetett eszközeiket teljes egészében saját tőkéből finanszírozták, kis részben még forgóeszközeiket is. A fizetőképesség jelzőszáma 146,3 százalék, ami megfelel, sőt meghaladja a kívánatos értéket. A vevők állománya azonban 7,1 százalékkal alatta maradt a szállítók állományának, bár ez a mutató is javult az előző évi, 80,6 százalékos értékhez képest.

Az alágazat termelő tevékenységének eredménye 2013-ban romlott, üzemi eredménye 11,4 milliárd forint volt, az egy évvel korábbi 14,8 milliárd forinttal szemben. A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás termelési tevékenységének eredményéhez képest pénzügyi vesztesége magas volt 2013-ban, 3,7 milliárd forint, ami a 2012. évinél 27,2 százalékkal volt kevesebb. A jövedelmezőségi mutatók alakulása az eredményekben bekövetkezett csökkenést tükrözik. A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás 2,8 százalékos árbevétel-arányos adózás előtti eredményt realizált 2013-ban (6. táblázat).

Az ágazat összetétele nagyon heterogén. A burgonyafeldolgozás szakágazat az „öntisztulás” után már nem releváns, nagyobb szerepe van a légyártásnak, de az ágazat értékeit az egyéb zöldség-gyümölcs határozza meg: a konzervipar és a fagyasztás szereplői.

Tejfeldolgozás

A szakágazat a tejtermékgyártás mellett a jégkrémgyártást is tartalmazza, az utóbbi szerepe és súlya elhanyagolható, hiszen a legnagyobb jégkrémgyártó tevékenységét a kereskedelemben veszik figyelembe. A tejfeldolgozó szektor a 2003. évi eredményei után 2012-ben és 2013-ban is jobb teljesítményt nyújtott. Ez a számokban is megmutatkozik.

A tejfeldolgozás zsugorodását jelzi, hogy az élelmiszeripar teljes árbevételéből az ágazat részesedése 2003-ban még 9,1 százalék, 2013-ban már csak 8,0 százalék volt. Az ágazat súlya az élelmiszer-ipari kibocsátásban 2003-ban még 9,4 százalék volt, ami 2012-re 8,2 százalékra mérséklődött, 2013-ban pedig ismét emelkedett, 8,3 százalék volt.

Az utolsó két év mutatóit összevetve, az árbevétel 2013-ban 8,2 milliárd forinttal nőtt, ami 3,0 százalékos bővülést jelent, és amelynek majdnem teljes része (7,9 milliárd forint) a külpiaci forgalom növekedésének tulajdonítható. A jegyzett tőke mintegy 1,5 milliárd forinttal csökkent, a külföldi tőke közel 1 milliárd forinttal, miközben a saját tőke 1,9 milliárd forinttal emelkedett. Ennek alapvető oka a szakágazat kiemelkedő cégének saját tőkén belüli átrendeződése. Ugyancsak nőtt a kötelezettségek állománya, 2,7 milliárd forinttal. E tőkefolyamatok hatására a szakágazat kritikus eladósodottsága lényegében az egy évvel korábbi szinten maradt, értéke 59,2 százalék volt 2013-ban (7. táblázat).

A gyümölcs-, zöldségfeldolgozás szakágazathoz hasonlóan a tejfeldolgozás ágazatban is jelentős volt a külföldi tőke szerepe. A jegyzett tőke 44,4 százaléka volt külföldi tulajdonban 2013-ban. Az eszközállomány az előző évhez képest 2013-ban is tovább bővült, értéke 5,0 milliárd forinttal (3,5 százalékkal) nőtt. Az eszközállomány gyarapodásával egyidejűleg jelentősen javult az eszközhatékonyság, a 2012-es év 1,1 százaléka 2013-ra 3,0 százalékra emelkedett. A likviditási mutató ugyancsak kedvező irányban változott, bár 108,7 százalékos értéke még mindig elmarad a kívánatostól. A vevők a szállítóknak 86,0 százalékát tették ki, ami továbbra is a ki nem egyenlített szállítói állomány magas mértékére utal (7. táblázat).

Az alaptevékenység eredménye érdemben nőtt, a 2013. évben az ágazat 4,4 milliárd forintos eredményt realizált, ami a 2012-es év hasonló teljesítményének csaknem háromszorosa. Az üzemi eredmény növekedésével ellentétben a pénzügyi műveletek eredménye romlott, a veszteség a korábbi –0,7 milliárd forintról –2,4 milliárd forintra nőtt. Az adózás előtti eredmény az előbbieket együttes hatására 0,7 milliárd forintról 2,1 milliárd forintra nőtt. A jövedelmezőségi mutatók azonban még így is meglehetősen alacsonyak. A sajáttőke-arányos adózott eredmény 3,2 százalék, az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény 0,7 százalék volt 2013-ban (7. táblázat). Részletesebb vizsgálat alapján megállapítható, hogy tejtermékgyártás szakágazat változó értékeit a hektikus alapanyagárak indukálták a vizsgált időszakban.

7. táblázat: A tejfeldolgozás alágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	96	122	123	Beruházások értéke	8 466	5 330	8 121
Értékesítés nettó árbevétele	230 999	273 080	281 240	Befektetett eszközök aránya (%)	59,2	48,4	47,6
Exportértékesítés árbevétele	24 867	45 394	53 274	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	75,6	74,3	75,6
Támogatások	12 437	662	146	Tőkeerősség (%)	44,7	35,9	36,0
Üzemi tevékenység eredménye	-2 427	1 531	4 399	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,4	1,9	1,9
Pénzügyi műveletek eredménye	-4 609	-743	-2 396	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	-9,7	0,8	3,2
Adózás előtti eredmény	-6 516	698	2 057	Likviditási ráta (%)	102,9	105,9	108,7
Mérleg szerinti eredmény	-8 596	-1 448	-377	Vevők-szállítók aránya (%)	108,2	78,2	86,0
Saját tőke	74 385	51 150	53 065	Eladósodottság foka (%)	51,1	59,3	59,2
Jegyzett tőke	65 562	22 264	20 728	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	-1,1	0,6	1,6
Külföldi tulajdon	53 152	10 169	9 207	Eszközhatékonyság (%)	-1,5	1,1	3,0
Kötelezettségek	84 967	84 498	87 194	Tőkemegtérülés (fordulat)	3,5	12,3	13,6
Eszközök összesen	166 384	142 416	147 371	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	-2,8	0,3	0,7

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Malomipari termékek gyártása

A malomipari szakágazat részesedése az élelmiszeripar nettó árbevételéből 3,4 százalék (86,7 milliárd forint) volt 2003-ban. Ezt követően a malomipar forgalma kisebb visszaesésekkel, de fokozatosan növekedett, és 2013-ban a 141,0 milliárd forintos árbevétel 4,0 százalékos részesedéshez volt elegendő. A szakágazatban arányaiban a külföldi tőke nagy szerepet kap – míg a vállalkozások száma alapján a hazai tulajdonú vállalkozások vannak többségben –, a saját tőkén belüli aránya 46,2 százalék volt 2013-ban (8. táblázat).

A malomipar nettó árbevétele 2013-ban 1,3 milliárd forinttal csökkent az előző évhez képest. Ezzel ellentétben, az exportárbevétel 1,1 milliárd forintos (3,7 százalékos) bővülése figyelhető meg. A szakágazat 2013-ban 5,6 milliárd forintos üzemi eredményt tudott realizálni, ami az előző évinél 0,5 milliárd forinttal (6,9 százalékkal) kisebb. Nem változott érdemben a malomipar pénzügyi eredménye sem, a veszteség nagysága 2012-höz hasonlóan 1,6 milliárd forint volt. Így az adózás előtti eredmény sem különbözött nagyságrendileg a korábbiól, 4,1 milliárd forinttal zárt a szakágazat (8. táblázat).

8. táblázat: A malomipari termékek gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	142	119	127	Beruházások értéke	2 850	5 186	4 061
Értékesítés nettó árbevétele	86 704	142 288	141 034	Befektetett eszközök aránya (%)	39,9	44,0	43,8
Exportértékesítés árbevétele	12 460	30 730	31 879	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	105,1	94,5	96,5
Támogatások	963	48	145	Tőkeerősség (%)	42,0	41,6	42,3
Üzemi tevékenység eredménye	5 115	6 059	5 640	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,1	1,4	1,3
Pénzügyi műveletek eredménye	-2 555	-1 777	-1 586	Saját-tőke-arányos adózott eredmény (%)	6,1	9,8	8,5
Adózás előtti eredmény	2 195	4 439	4 080	Likviditási ráta (%)	118,4	112,1	123,7
Mérleg szerinti eredmény	1 621	2 627	2 056	Vevők-szállítók aránya (%)	272,9	157,5	154,1
Saját tőke	32 085	41 834	44 276	Eladósodottság foka (%)	56,2	56,1	54,3
Jegyzett tőke	14 935	12 857	13 038	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	5,9	4,3	4,0
Külföldi tulajdon	3 224	5 585	6 030	Eszközhatékonyság (%)	6,7	6,0	5,4
Kötelezettségek	42 965	56 398	56 811	Tőkemegtérülés (fordulat)	5,8	11,1	10,8
Eszközök összesen	76 435	100 527	104 618	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	2,5	3,1	2,9

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A szakágazat az azonos eredményt a saját tőke 5,8 százalékos növekedése és a kötelezettségállomány minimális, 0,7 százalékos növekedése mellett termelte ki, így az előző évhez képest 2013-ra az eladósodottsága 56,1 százalékról 54,3 százalékra javult. Befektetett eszközeit nem tudta teljes mértékben fedezni a saját tőkéből a szakágazat, a mutató értéke 96,5 százalék volt 2013-ban. A malomipar likviditása jelentősen javult az előző évhez képest, a 123,7 százalékos értékkel a megfelelőnek ítélt tartományba került 2013-ban. A vevők állománya a szállítók több mint másfélszeresét tette ki, ami előnyösnek számít a finanszírozás tekintetében.

A malomipar jövedelmezőségi mutatói nem tekinthetők magasnak, saját-tőke-arányos adózott eredménye 8,5 százalék, a korábbi évhez képest 1,3 százalékpontot csökkent. Árbevétel-arányos adózás előtti eredménye 2,9 százalék volt 2013-ban, ami nem túl magas, ugyanakkor kedvezőnek számít a 2,2 százalékos élelmiszer-ipari átlaghoz képest. A malomipar helyzete a többi szakágazat sorában viszonylag kiegyensúlyozottnak számít (8. táblázat). Ennek ellenére az iparág több szempontból is hanyatlik. Nincs kellő számú szakképzett munkaerő, nem elégséges a képzés színvonala, és a nemzetközi szinten működő integrációk és határidős ügyletek hazánkban nem valósultak meg.”

Keményítő, keményítőtermék gyártása

A keményítőgyártás és a malomipar ugyanazon alágazathoz tartozik. A struktúrájukat, eredményességüket, illetve pénzügyi helyzetüket illetően azonban annyira különbözöek, hogy mindenképpen külön érdemes bemutatni azokat.

A keményítőgyártásban 2013-ben összesen nyolc vállalkozás adata szerepelt. A szakágazat erőteljesen koncentrált, árbevételének csaknem 100 százalékát egyetlen gyár adja, amely külföldi tulajdonban áll és a keményítőgyártás mellett más tevékenységgel is foglalkozik, többek között izoglükóz-termeléssel, illetve bioetanol-gyártással. E tevékenységek eredménye a NAV-adatbázisban egyaránt a keményítőgyártásnál jelenik meg.

9. táblázat: A keményítő, keményítőtermék gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF							
Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	5	8	8	Beruházások értéke	739	2 414	3 113
Értékesítés nettó árbevétele	30 460	113 324	115 674	Befektetett eszközök aránya (%)	43,3	49,3	60,4
Exportértékesítés árbevétele	7 014	45 589	45 600	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	89,2	113,3	99,6
Támogatások	84	2	2	Tőkeerősség (%)	38,6	55,8	60,2
Üzemi tevékenység eredménye	7 620	25 698	20 341	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,5	1,8	2,2
Pénzügyi műveletek eredménye	-242	-1 120	832	Saját-tőke-arányos adózott eredmény (%)	77,0	65,9	63,7
Adózás előtti eredmény	7 379	24 579	21 199	Likviditási ráta (%)	92,7	140,0	127,8
Mérleg szerinti eredmény	82	-37	0	Vevők-szállítók aránya (%)	161,6	123,5	102,4
Saját tőke	8 029	35 925	31 711	Eladósodottság foka (%)	60,9	41,3	35,5
Jegyzett tőke	5 141	5 198	5 197	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	25,0	22,7	17,6
Külföldi tulajdon	2 640	2 483	2 483	Eszközhatékonyság (%)	36,7	39,9	38,6
Kötelezettségek	12 654	26 613	18 685	Tőkemegtérülés (fordulat)	5,9	21,8	22,3
Eszközök összesen	20 790	64 380	52 695	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	24,2	21,7	18,3

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A keményítőgyártás 2003-ban még igen kis szakágazatnak számított, árbevétele mindössze 30,5 milliárd forint volt. Az értékesítés konzekvens és dinamikus növekedésének hatására forgalma 115,7 milliárd forintra nőtt, így 2013-ban már megközelítette az előbbieken bemutatott malomiparét. Az időközben közel hétszeresére bővült külpiaci forgalom ebben nagy szerepet játszott, az időszak utolsó évében az árbevétel 39,4 százalékát adta az export.

A keményítőgyártásban tevékenykedő vállalkozások 20,3 milliárd forint üzemi nyereséget realizáltak 2013-ban, 0,8 milliárd forintos pénzügyi eredmény mellett. Az üzemi eredmény romlott, a pénzügyi eredmény javult az előző évhez képest, ennek hatására az adózás előtti eredményük

3,4 millió forinttal, 21,2 milliárd forintra mérséklődött. Figyelemre méltó azonban, hogy az adózás előtti eredmény meghaladta a saját tőkének több mint felét, vagyis a romló teljesítmény ellenére a tőkejövedelmezőség még mindig rendkívül magas, 63,7 százalék volt. Az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény a 2012-es évi 21,7-ről, 18,3 százalékra mérséklődött, ami ugyancsak kiemelkedőnek tekinthető.

A források közül a jegyzett és a külföldi tőke nem változott érdemben, a saját tőke viszont 11,7 százalékkal kevesebb lett. A kötelezettségek jelentősen, 29,8 százalékkal csökkentek, összesen 7,9 milliárd forinttal. Ez azt jelenti, hogy javult az eladósodottság, a korábban is – nemcsak az élelmiszeripart tekintve – alacsony 41,3 százalékról 35,5 százalékra mérséklődött. Befektetett eszközeinek aránya a korábbi évi 49,3 százalékhoz képest 60,4 százalékra növekedett 2013-ban, likviditása pedig 140,0 százalékról 127,8 százalékra csökkent. Ugyanakkor a vevők és szállítók aránya is romlott, előbbi 2,4 százalékkal haladta meg utóbbi értékét (9. táblázat).

Kenyér, friss pékáru gyártása

A kenyér, friss pékáru gyártása szakágazatban 1282 kettős könyvvezetésű vállalkozás működött 2013-ban, hattal több, mint egy évvel korábban. A szakágazat az élelmiszeripar teljes árbevételének és kibocsátásának egyaránt 4,3 százalékát tudhatta magáénak 2013-ban.

A vállalkozások számának csekély emelkedése mellett az árbevétel mérséklődött, 2013-ban 151,7 milliárd forint volt, az előző évi 155,6 milliárd forinttal szemben. Az exportárbevétel jelentősen emelkedett, mintegy 18,2 százalékkal volt több, mint egy évvel korábban. A külpiazi értékesítés aránya a jellemzően belföldi igényeket kielégítő szakágazatban nem számít jelentősnek (a forgalom mindössze 5,9 százaléka, amelynek alapvető oka a szállíthatóság és a fogyasztói szokások (10. táblázat).

A nettó árbevétel csökkenése ellenében a saját tőke 1,3 milliárd forinttal nőtt 2013-ra. A jegyzett tőke mérséklődése mellett a külföldi tulajdon, ha minimálisan is, de növekedett (0,6 százalékkal). Ugyanakkor a kötelezettségek állománya az előző évhez képest 1,5 százalékkal kisebb lett. Ennek, illetve a saját tőke növekedésének köszönhetően az eladósodottság 52,8 százalékra mérséklődött, vagyis 1,5 százalékponttal volt kedvezőbb, mint a 2012. évi. A szakágazat idegen forrásai részben a befektetett eszközöket finanszírozták, azokat ugyanis csak 71,4 százalékban fedezte a saját tőke. Ez azért is érdemel említést, mert a befektetett eszközök aránya a többi ágazathoz képest relatíve magas, a teljes eszközállomány 58,6 százalékát tette ki. A szakágazat likviditási mutatója 103,1 százalék volt 2013-ban, ami az előző évi 95,6 százalékos értéknél lényegesen jobbnak bizonyult.

Az üzemi tevékenység eredménye az előző évi 2,2 milliárd forintról 3,4 milliárd forintra nőtt, vagyis javult, csakúgy, mint a pénzügyi tevékenység eredménye, ahol a veszteség 32,8 százalékkal mérséklődött, s nagyságrendileg 0,6 milliárd forint volt 2013-ban. Az adózás előtti eredmény így 2013-ban 3,1 milliárd forintra emelkedett az előző évi 1,5 milliárd forintról. A jövedelem növekedése a vetített mutatóknál is tetten érhető. A tőkére vetített adózott eredmény 7,9 százalék volt 2013-ban, szemben a 2012. évi 3,5 százalékkal, az árbevételre vetített adózás előtti eredmény pedig az előző évi 1,0 százalékról 2,1 százalékra nőtt (10. táblázat).

10. táblázat: A kenyér, friss pékáru gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	811	1 276	1 282	Beruházások értéke	8 250	5 705	6 156
Értékesítés nettó árbevétele	105 051	155 627	151 666	Befektetett eszközök aránya (%)	61,4	59,8	58,6
Exportértékesítés árbevétele	849	7 634	9 023	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	72,7	68,1	71,4
Támogatások	290	525	678	Tőkeerősség (%)	44,6	40,8	41,8
Üzemi tevékenység eredménye	3 655	2 185	3 423	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,7	1,9	1,8
Pénzügyi műveletek eredménye	-768	-968	-651	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	10,2	3,5	7,9
Adózás előtti eredmény	3 316	1 527	3 142	Likviditási ráta (%)	99,8	95,6	103,1
Mérleg szerinti eredmény	1 232	323	1 855	Vevők-szállítók aránya (%)	127,3	93,1	106,1
Saját tőke	27 713	33 255	34 554	Eladósodottság foka (%)	51,9	54,3	52,8
Jegyzett tőke	13 249	10 531	9 966	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	3,5	1,4	2,3
Külföldi tulajdon	679	2 614	2 630	Eszközhatékonyság (%)	5,9	2,7	4,1
Kötelezettségek	32 255	44 305	43 623	Tőkemegtérülés (fordulat)	7,9	14,8	15,2
Eszközök összesen	62 103	81 583	82 642	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	3,2	1,0	2,1

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Tartósított lisztes áru gyártása

A tartósított lisztes áru szakágazatban 108 kettős könyvvizetésű vállalkozás működött 2013-ban, néggyel több, mint egy évvel korábban. A szakágazat nettó árbevétele 2013-ban az előző évi 51,9 milliárd forintról 68,3 milliárd forintra emelkedett, vagyis 31,6 százalékkal bővült. Az exportárbevétel 23,3 milliárd forintot tett ki, ami az összes árbevétel 34,0 százaléka volt 2013-ban, ezzel az értékkel a pékáru, tésztafélék gyártása alágazatban a leginkább külpiacra is értékesítő szakágazat.

A saját tőke, a jegyzett tőke, valamint azon belül a külföldi tőke növekedésével egyidejűleg a kötelezettségek állománya ezekhez képest nagyobb mértékben, 37,5 százalékkal növekedett. Ezek hatására az eladósodottság 4,3 százalékponttal, 57,0 százalékra romlott. A saját források a befektetett eszközöket 61,1 százalékban finanszírozták, amihez a befektetett eszközök a szakágazatot jellemző magas aránya – a teljes eszközállomány 62,3 százaléka – nagyban hozzájárult. A szakágazat likviditási mutatója alacsonynak tekinthető, még a minimálisan elvárt 100 százalékot sem érte el 2013-ban, értéke 77,2 százalék volt, ami a korábbi évhez képest jelentősen romlott, ez egy meghatározó szereplő a szakágazatba történő 2013. évi belépésével és egy másik nagyvállalat rövid lejáratú kötelezettségeinek növekedésével magyarázható.

11. táblázat: **A tartósított lisztes áru gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai**

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	73	104	108	Beruházások értéke	3 098	2 580	3 242
Értékesítés nettó árbevétele	29 886	51 877	68 263	Befektetett eszközök aránya (%)	56,8	58,0	62,3
Exportértékesítés árbevétele	2 953	13 510	23 233	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	111,0	74,7	61,1
Támogatások	97	91	48	Tőkeerősség (%)	63,1	43,3	38,0
Üzemi tevékenység eredménye	3 850	3 754	3 952	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,3	1,2	1,2
Pénzügyi műveletek eredménye	-228	-541	-626	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	23,0	15,3	13,7
Adózás előtti eredmény	3 628	3 137	3 175	Likviditási ráta (%)	189,5	100,8	77,2
Mérleg szerinti eredmény	2 500	1 315	1 076	Vevők-szállítók aránya (%)	204,5	95,2	113,0
Saját tőke	14 466	18 857	21 014	Eladósodottság foka (%)	28,4	52,7	57,0
Jegyzett tőke	11 462	4 072	4 529	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	12,9	7,2	5,8
Külföldi tulajdon	10 432	2 885	3 388	Eszközhatékonyosság (%)	16,8	8,6	7,2
Kötelezettségek	6 505	22 915	31 513	Tőkemegtérülés (fordulat)	2,6	12,7	15,1
Eszközök összesen	22 937	43 502	55 262	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	12,1	6,0	4,7

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az üzemi tevékenység eredménye 5,3 százalékkal emelkedett az egy évvel korábbihoz viszonyítva, értéke 4 milliárd forint volt 2013-ban. Az adózás előtti eredmény nem változott 2013-ban az előző évihez képest. Az üzemi eredmény árbevételhez viszonyítva kisebb mértékű növekedésének és az adózás előtti eredmény változatlanságának hatásai a jövedelmezőségi mutatókban is lecsapódtak. Az árbevétel-arányos üzemi eredmény 1,4 százalékponttal, az árbevétel- arányos adózás előtti eredmény 1,3 százalékponttal csökkent (11. táblázat).

Tésztafélék gyártása

A tésztafélék gyártása szakágazatban az előző évhez képest kettővel több, 151 vállalkozás működött 2013-ban. A szakágazat nettó árbevétele 2013-ban az előző évi 37,0 milliárd forintról 42,8 milliárd forintra emelkedett, vagyis 15,7 százalékkal bővült. Az exportárbevétel 3,6 milliárd forintot tett ki, ami az összes árbevétel 8,5 százaléka volt 2013-ban, ez mutatja, hogy a szakágazat szereplői jellemzően a magyar piacra koncentrálnak.

A külföldi tőke aránya alacsony a szakágazatban (8,1 százalék), 4,1 százalékponttal csökkent is az előző évhez képest. Az eladósodottság kismértékben romlott az előző évhez képest, 53,6 százalékról 54,6 százalékra növekedett, ami a kötelezettségek összes eszközökhöz viszonyított kisebb mértékű csökkenésére vezethető vissza. A saját források a befektetett eszközöket 82,0 százalékban finanszírozták, amihez a befektetett eszközök a szakágazatot jellemző magas aránya – a teljes

eszközállomány 50,8 százalékát tette ki – nagyban hozzájárult. A szakágazat likviditási mutatója megfelelőnek tekinthető, a korábbi évhez képest 7,7 százalékponttal képest javult is az értéke.

Az üzemi tevékenység eredménye másfélszeresére emelkedett az egy évvel korábbihoz viszonyítva, értéke 2 milliárd forint volt 2013-ban. Az adózás előtti eredmény több mint duplájára növekedett 2013-ban az előző évihez képest. A jövedelemnövekedés hatásai a jövedelmezőségi mutatókban is lecsapódtak. Az árbevétel-arányos üzemi eredmény 3,7 százalékról 4,9 százalékra, az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény 2,1 százalékról 4,3 százalékra emelkedett (12. táblázat).

12. táblázat: A térszafélék gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF							
Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	108	149	151	Beruházások értéke	1 638	1 371	3 771
Értékesítés nettó árbevétele	23 265	37 042	42 799	Befektetett eszközök aránya (%)	39,9	52,8	50,8
Exportértékesítés árbevétele	548	2 518	3 633	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	116,8	81,8	82,0
Támogatások	1 123	73	92	Tőkeösszeg (%)	46,6	43,2	41,7
Üzemi tevékenység eredménye	564	1 384	2 090	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,2	0,9	1,1
Pénzügyi műveletek eredménye	-165	-550	-178	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	14,2	3,9	10,8
Adózás előtti eredmény	1 391	794	1 838	Likviditási ráta (%)	129,9	102,8	110,5
Mérleg szerinti eredmény	1 057	-51	1 167	Vevők-szállítók aránya (%)	252,9	95,7	98,6
Saját tőke	8 821	17 670	15 777	Eladósodottság foka (%)	50,8	53,6	54,6
Jegyzett tőke	2 798	2 305	2 492	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	2,4	3,7	4,9
Külföldi tulajdon	1 167	282	203	Eszközhatékonyság (%)	3,0	3,4	5,5
Kötelezettségek	9 626	21 921	20 692	Tőkeemegtérülés (fordulat)	8,3	16,1	17,2
Eszközök összesen	18 941	40 916	37 868	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	6,0	2,1	4,3

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Takarmánygyártás

A takarmánygyártás – a malomipar és keményítőgyártás mellett – az élelmiszeripar stabil ágazatainak egyike. Ennek oka nem a haszonállat, hanem a sok külföldi tulajdonú multinacionális vállalat jelenlétével fémjelzett hobbiállat-eledelel gyártás. Az ágazat további fejlődését korlátozta, hogy a 2014-2020-as támogatási időszak pályázataiból nem (alig) részesülhetnek. Árbevétele a 2003. évi 187,9 milliárd forintról 2013-ra 332,0 milliárd forintra nőtt, amiben nagy szerepet játszott az exportértékesítés dinamikus felfutása. A vizsgált utolsó évben 34,8 milliárd forinttal nőtt a takarmánygyártás értékesítésből származó bevétele, melyből 12,9 milliárd forintot tett ki az exportból származó rész.

A külpiaci forgalom az elmúlt évtizedet tekintve közel háromszorosára bővült, az időszak végén az árbevétel 36,2 százaléka származott országhatáron kívüli értékesítésből. Ugyancsak az alágazat stabilitását jelzi, hogy a vállalkozások száma nem módosult érdemben, a dinamikus növekedést változatlan számú alágazati szereplő mellett érte el.

A takarmánygyártás jegyzett tőkéje is csak minimálisan csökkent, miközben a saját tőke 12,3 milliárd forinttal nőtt. A kötelezettségek állománya 1,5 százalékkal csökkent, így végül az eladósodottság 54,6 százalékra romlott 2013-ban az előző évhez képest. A jegyzett tőke alapján a szakágazat 54,4 százaléka volt külföldi tulajdonban.

Az alágazat vállalkozásai befektetett eszközeiket teljes mértékben saját forrásból finanszírozták. Likviditásuk az elvárt 130 százalék körüli szintnél lényegesen magasabb, 151,6 százalék volt 2013-ban, ami megegyezik a 2003. évi értékkel. A vevők állománya pedig 2013-ban 16,3 százalékkal volt magasabb, mint a szállítóké, azonban ez az érték a 2003. és 2012. évi kedvező helyzettől jelentősen elmarad.

13. táblázat: A takarmánygyártás alágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	175	173	174	Beruházások értéke	7 607	7 550	11 523
Értékesítés nettó árbevétele	187 968	297 246	332 035	Befektetett eszközök aránya (%)	36,1	32,9	34,1
Exportértékesítés árbevétele	44 019	107 232	120 163	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	127,9	114,2	122,7
Támogatások	545	314	377	Tőkeerősség (%)	46,2	37,6	41,9
Üzemi tevékenység eredménye	13 973	9 297	14 896	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,6	1,7	1,8
Pénzügyi műveletek eredménye	-3 789	-2 344	-2 168	Saját-tőke-arányos adózott eredmény (%)	18,0	9,0	13,9
Adózás előtti eredmény	11 325	6 994	12 620	Likviditási ráta (%)	151,7	140,2	151,6
Mérleg szerinti eredmény	7 959	4 446	8 787	Vevők-szállítók aránya (%)	138,7	129,3	116,3
Saját tőke	53 211	66 721	79 019	Eladósodottság foka (%)	50,6	60,1	55,6
Jegyzett tőke	16 261	15 539	15 926	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	7,4	3,1	4,5
Külföldi tulajdon	10 033	8 898	8 664	Eszközhatékonyosság (%)	12,1	5,2	7,9
Kötelezettségek	58 357	106 503	104 879	Tőkemegtérülés (fordulat)	11,6	19,1	20,8
Eszközök összesen	115 259	177 338	188 735	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	6,0	2,4	3,8

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az alágazat által realizált üzemi eredmény az egy évvel korábbi 9,3 milliárd forintról 14,9 milliárd forintra emelkedett, miközben a pénzügyi műveletek vesztesége minimálisan (7,5 százalékkal) mérséklődött. Az adózás előtti eredmény 2013-ban 12,6 milliárd forint volt, ami 5,6 milliárd forinttal haladta meg az egy évvel korábbi értéket, vagyis 80,4 százalékkal nőtt. Az eredmény változása a

jövedelmezőségi mutatókban is megmutatkozott. Az előző évhez képest a sajáttőke-arányos adózott eredmény 13,9 százalékra, az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény pedig 3,8 százalékra javult 2013-ban (13. táblázat).

Üdítőitalok, ásványvíz gyártása

A szakágazat az élelmiszeripar összes árbevételének 5,7 százalékát adta 2013-ban. A szakágazat nettó árbevétele – amely 2013-ban 8,3 milliárd forinttal, 198,1 milliárd forintra nőtt – elsősorban a külpiaci értékesítésnek tulajdonítható, az exportból származó többlet 7,4 milliárd forint volt. A ráfordítások az árbevételhez hasonlóan emelkedtek, így az üzemi tevékenység eredménye 2,3 milliárd forint volt 2013-ban, ez alig különbözött az előző évitől. A vizsgált időszakban az üdítőital-gyártás üzemi eredménye mérsékelt ütemű, de folyamatosan növekvő tendenciával írható le. Ugyanez igaz azonban az alágazat pénzügyi veszteségére is, amelynek nagysága 2013-ban már –1,5 milliárd forintot tett ki. Ezek együttes hatására az adózás előtti eredmény az előző évhez képest is 37,2 százalékkal csökkent, 0,7 milliárd forintra esett.

14. táblázat: Az üdítőitalok gyártása szakágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF							
Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (darab)	176	308	327	Beruházások értéke	10 098	6 314	6 627
Értékesítés nettó árbevétele	118 523	189 814	198 097	Befektetett eszközök aránya (%)	48,3	58,3	59,8
Exportértékesítés árbevétele	3 035	26 969	34 393	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	126,3	62,9	59,3
Támogatások	32	115	264	Tőkeerősség (%)	61,1	36,7	35,5
Üzemi tevékenység eredménye	1 417	2 142	2 256	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	1,1	1,5	1,6
Pénzügyi műveletek eredménye	–314	–1 125	–1 503	Saját tőke-arányos adózott eredmény (%)	5,8	1,9	0,6
Adózás előtti eredmény	4 113	1 193	749	Likviditási ráta (%)	187,1	86,7	88,1
Mérleg szerinti eredmény	3 737	5	–1 932	Vevők-szállítók aránya (%)	140,3	66,9	78,4
Saját tőke	65 161	45 684	43 147	Eladósodottság foka (%)	34,0	57,3	58,0
Jegyzett tőke	31 870	23 415	24 075	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	1,2	1,1	1,1
Külföldi tulajdon	29 840	19 710	19 709	Eszközhatékonyság (%)	1,3	1,7	1,9
Kötelezettségek	36 225	71 291	70 517	Tőkemegtérülés (fordulat)	3,7	8,1	8,2
Eszközök összesen	106 687	124 460	121 642	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	3,5	0,6	0,4

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A magyarországi üdítőital-gyártásban a külföldi tőke jelenléte 2003-ban igen magas volt (93,6 százalék), így a külföldi tőke kivonása a szakágazatot markánsan érintette. A külföldi tőke aránya még 2013-ban is meglehetősen magas, értéke 81,9 százalék volt. A szakágazat jegyzett tőkéje 2012-re 23,4 milliárd forintra csökkent. A visszaesés 2013-ban már nem folytatódott, értéke 2013-ban

24,1 milliárd forint volt. A külföldi tőke nagysága ugyancsak változatlan maradt a vizsgált időszak utolsó évében, 2012-höz hasonlóan 19,7 milliárd forint volt. A kötelezettségek állománya 0,8 milliárd forinttal, 1,1 százalékkal csökkent. Az eladósodottsági mutató értéke 58,0 százalék volt 2013-ban, ami magas ugyan, de alatta marad az élelmiszeripar egészét jellemző (57,7 százalék) aránynak.

A befektetett eszközöket a saját források csupán 59,8 százalékban tudták finanszírozni 2013-ban. A szakágazat likviditása ugyan az előző évihez képest valamennyivel javult, azonban 88,1 százalékos értéke elmarad a minimálisan elvárhatótól 2013-ban is. Emellett a szállítói állomány fedezeti mutatója sem javult érdemben, a mutató értéke 78,4 százalék volt az utolsó vizsgált évben.

Mindezek az eredményekben is tükröződtek. A saját tőkére vetített adózott eredmény a 2012. évi 19,9 százalékról 0,6 százalékra esett 2013-ban. Az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény kisebb mértékben ugyan, de szintén romlott, az előző évi 0,6 százalék után csupán 0,4 százalékot ért el az utolsó évben (14. táblázat).

Dohánytermékek gyártása

A dohánytermékek gyártása az élelmiszeripar egyik legkoncentráltabb szakágazata. A piaci szereplők száma 2003-ban 7 volt, 2013-ban pedig 6 dohányfeldolgozással foglalkozó vállalat működött hazánkban. A dohányipar 2003-ban az élelmiszer-ipari értékesítés 11,3 százalékát, a kibocsátásnak pedig 12,3 százalékát tudhatta magáénak. A dohányipar súlyának csökkenését jelzi, hogy 2013-ban a teljes élelmiszeripar árbevételének és kibocsátásának is már csak 4,7 százalékát adta.

A dohányipar árbevétele 2013-ban 14,7 százalékkal, 165,9 milliárd forintra csökkent. Ennek teljes egésze a hazai piacot érintette, miközben az exportértékesítés 13,7 százalékkal emelkedett. Az alágazat fokozatos szerepvesztése a szektor pénzügyi mutatóiban is lecsapódott. Az üzemi tevékenység vesztesége 2013-ban több mint négyszeresére nőtt a 2012. évihez képest. A pénzügyi veszteség szintén jelentősen emelkedett, az előző évi 1,1 milliárd forintról 2013-ra 3,3 milliárdra. Így végül 2013-ban a szakágazatnak -9,7 milliárd forintos adózás előtti eredménye keletkezett. Ennek megfelelően a korábban is negatív előjelű jövedelmezőségi mutatók tovább romlottak. A sajáttőke-arányos adózott eredmény -6,7 százalékról -42,2 százalékra esett, az árbevétel-arányos adózás előtti eredmény -5,8 százalékra csökkent a 2012-es -1,2 százalékhoz képest (15. táblázat).

A szakágazat saját tőkéje 16,2 milliárd forinttal csökkent amellet, hogy a jegyzett tőke és a külföldi tulajdon a 2012-es év eredményeihez képest nem változott, vagyis a csökkenésért leginkább a negatív mérleg szerinti eredmény a felelős. A tőkefolyamatok hatására a szektor eladósodottsága 19,1 százalékponttal, 67,2 százalékra romlott. A dohánygyártás likviditása is romlott, a mutató értéke nem érte el a 100 százalékot sem, 96,3 százalék volt 2013-ban. Ugyanakkor a vevők állománya a csökkenés ellenére még mindig közel két és félszerese volt a szállítókénak, vagyis az értékesítés bevételei lényegesen lassabban realizálódtak, mint kötelezettségei, és a különbséget egyéb rövid lejáratú forrásokból kellett finanszíroznia a dohányfeldolgozó-ágazatnak (15. táblázat).

15. táblázat: A dohányipar alágazat főbb pénzügyi adatai

millió HUF

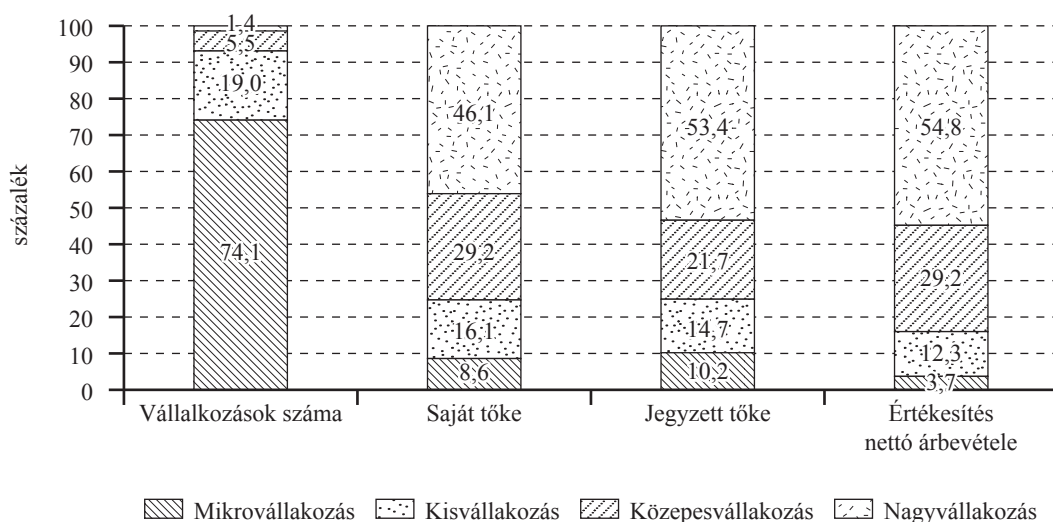
Megnevezés	2003	2012	2013	Megnevezés	2003	2012	2013
Vállalkozások száma (db)	7	6	6	Beruházások értéke	5 610	3 960	3 208
Értékesítés nettó árbevétele	287 102	194 595	165 904	Befektetett eszközök aránya (%)	35,9	41,0	38,4
Exportértékesítés árbevétele	8 343	18 993	21 602	Befektetett eszközök fedezettsége (%)	56,0	117,5	75,8
Támogatások	25	0	0	Tőkeerősség (%)	20,1	48,2	29,1
Üzemi tevékenység eredménye	11 351	-1 177	-6 154	Eszközök fordulat-száma (fordulat)	2,0	2,3	2,0
Pénzügyi műveletek eredménye	1 458	-1 129	-3 285	Saját-tőke-arányos adózott eredmény (%)	37,1	-6,7	-42,2
Adózás előtti eredmény	12 676	-2 403	-9 674	Likviditási ráta (%)	106,4	122,0	96,3
Mérleg szerinti eredmény	10 551	-3 903	-11 652	Vevők-szállítók aránya (%)	331,5	476,5	251,1
Saját tőke	28 294	40 048	23 888	Eladósodottság foka (%)	77,0	48,1	67,2
Jegyzett tőke	12 205	9 915	9 915	Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	4,0	-0,6	-3,7
Külföldi tulajdon	7 788	5 537	5 537	Eszközhatékonyság (%)	8,1	-1,4	-7,5
Kötelezettségek	108 320	39 957	55 126	Tőkemegtérülés (fordulat)	23,5	19,6	16,7
Eszközök összesen	140 656	83 097	82 054	Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	4,4	-1,2	-5,8

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások helyzete és szerepe

A rendszerváltást követő években kialakult vállalati szektor duális szerkezetét egyrészt a multinacionális vállalatok, másrészt a kis- és középvállalkozások (kkv-k) kontrasztja adta. Az élelmiszeripari vállalkozások 98,6 százaléka kkv-ként működött, ezen belül is több mint háromnegyedük (3734 vállalkozás az 3920-ból) mikrovállalkozás volt 2013-ban (13. ábra). A legkisebb méretkategória szereplőinek száma 2003-ban még 2257 volt, 2013-ra azonban több mint másfélszeresére (65,4 százalékkal) emelkedett a számuk. A szektor további 19,5 százalékát a kisvállalkozások adták 2013-ban, számuk szerény mértékben, 9,6 százalékkal nőtt. A mikro- és kisvállalkozások számának ugrásszerű növekedésében 2003 és 2004 között a korábban egyszeres könyvvitelt vezető kettős könyvvitelre történő áttérése játszott nagy szerepet. A közepes méretű vállalkozások 5,5 százalékát képviselték az élelmiszer-ipari vállalkozásoknak 2013-ban, számuk 16,1 százalékkal csökkent az elmúlt évtizedben. A legnagyobb arányú zsugorodás a méretkategóriák közül a nagyvállalkozásoknál következett be, számuk a 2003. évi 118-ról 2013-ra 74-re esett (közel 40 százalékkal). E nagymértékű csökkenés oka egyfelől valódi csökkenés (időközben számos gyárbezárás történt), másfelől az, hogy a méretkategória szerinti besorolás értékhatárai euróban vannak kifejezve, és a forint árfolyamának gyengülésével egyre kevesebb vállalkozás éri el a nagy méret alsó küszöbét, harmadrészt pedig számos vállalkozás a kereskedelmi ágazatba került át (13. ábra).

13. ábra: Az élelmiszeripari vállalkozások méretkategória szerinti megoszlása, 2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A vállalkozások száma méretkategóriánként, azon belül szakágazatonként is máshogy alakult. Egyedül a mikrovállalkozások száma növekedett jelentősen, amely azonban a méretkategórián belül szakágazatonként eltérően változott. A pékáru-, tésztafélék gyártásában, az italgyártásban, a gyümölcs-, zöldségfeldolgozásban 2013-ban az előző évhez képest több vállalkozás működött. A sörgyártásban és a malomiparban viszont kevesebb vagy változatlan számú mikrovállalkozás tevékenykedett. A kisvállalkozások számának enyhébb bővülése volt megfigyelhető elsősorban a gyümölcs-, zöldségfeldolgozás és az italgyártás alágazatokban. A nagyvállalkozások esetében szinte minden szakágban csökkent a vállalkozások száma a 2003. évhez képest (10. melléklet).

A mikrovállalkozások száma ugyan jelentős volt, gazdasági súlyuk azonban a pénzügyi mutatók tükrében lényegesen kisebb volt. Árbevételük az élelmiszeripar összes árbevételének 2013-ban is csak 3,7 százalékát tette ki, az iparág saját tőkéjének 8,6 százalékát, jegyzett tőkéjének pedig 9,8 százalékát tudhatták magukénak. A mikrovállalkozások exportértékesítésüket ugyan tudták növelni, azonban értékesítési teljesítményük még így is elmaradt az előző évitől. A vállalkozói csoport saját tőkéje 20,6 milliárd forinttal (36,7 százalékkal), jegyzett tőkéje pedig 6,2 milliárd forinttal (21,5 százalékkal) nőtt. Míg a belföldi tulajdon (társas és magán egyaránt) minimálisan, 6,5 százalékkal nőtt, addig a külföldi tulajdoni részesedés 2,7 milliárdról 6,3 milliárd forintra, azaz több mint kétszeresére nőtt. A kötelezettségek 8,1 százalékkal emelkedtek, ami a rövid lejáratú kötelezettségek növekedésének (11,8 százalék) volt elsősorban köszönhető, miközben a hosszú lejáratú kötelezettségek kisebb mértékben nőttek (2,2 százalékkal). A mikrovállalkozások adózás előtti eredménye 2013-ban jelentős mértékben romlott az előző évihez képest. Míg 2012-ben 254 millió forint, 2013-ban negatív előjellel 269 millió forint volt. Ennek ellenére a kifizetett osztalék bár csökkent az előző évhez képest, 2013-ban 1,4 milliárd forint volt. Eredményük negatív előjelű maradt, a veszteség nagysága pedig megduplázódott (16. táblázat).

A kisvállalkozások pénzügyi mutatói kedvezően alakultak 2013-ban, annak ellenére, hogy az élelmiszeriparban működő 1005 kisvállalkozás teljesítménye elmaradt az előző évitől. A vállalkozói csoport exportértékesítése csökkent, ami kisebb részesedést eredményezett az ágazat értékesítési forgalmából az előző évihez képest (2013-ban 12,3 százalék volt). A kisvállalkozások által felvett támogatások összege 1,7 milliárd forintra emelkedett, ami azt jelenti, hogy az élelmiszeripari támogatások 24,2 százaléka a kisvállalkozások teljesítményét javította. A méretkategóriába tartozó vállalkozások tőkehelyzete javult, lényegében változatlan saját tőke mellett kötelezettségük állománya 9,1 százalékkal csökkent, így az eladósodottságuk 55,0 százalékról 52,6 százalékra mérséklődött. Ugyancsak javult a kisvállalkozók jövedelmezősége, a 2012. évi 6,5 milliárd forint adózás előtti eredmény 2013-ra 15,2 milliárd forintra emelkedett, az adózott eredmény pedig 5,2 milliárdról 13,8 milliárd forintra nőtt (16. táblázat).

A középvállalkozások száma csökkent, azonban 2013. évi gazdálkodásuk eredményesebbnek bizonyult, mint az előző évben. A 291 cégből álló csoport 37,5 milliárd forintos adózás előtti eredményt könyvelhetett el 2013-ban. Ugyanabban az évben 100 forint árbevételre eső adózás előtti eredménye 2,0 forint volt, a 100 forint saját tőkére pedig 9,7 forint eredmény jutott. A méretkategória így – a kisvállalkozókhoz hasonlóan – kedvező jövedelmezőségi mutatókat tudhatott magáénak. A középvállalkozások 1,6 milliárd forint támogatást kaptak, ami az ágazat teljes támogatásának 23,5 százalékát tette ki 2013-ban. A kedvező teljesítmény mellett tőkehelyzetük is javult, miközben a saját tőke 34,1 milliárd forinttal nőtt, a kötelezettségek pedig 9,6 milliárd forinttal mérséklődtek. Az eladósodottságuk 3,8 százalékponttal, 60,7 százalékra mérséklődött, ami azért az ágazat átlagához képest még mindig igen magas volt (16. táblázat).

A nagyvállalatok helyzete, eredménye 2013-ban ellentmondásosan alakult. A nettó árbevételük 32,1 milliárd forinttal emelkedett az előző évhez képest, így az élelmiszer-ipari termékforgalom több mint fele, 54,8 százaléka továbbra is hozzájuk volt köthető. Az ágazati export 64,5 százalékát ez a vállalkozási csoport bonyolította, árbevételük 39,2 százalékát adta. A nagyvállalatok az adózás előtti eredményből csak mintegy 38,6 százalékban részesedtek 2013-ban. Míg 2012-ben 2,0 százalékos árbevétel-arányos és 9,7 százalékos tőkejövedelmezőséget mutattak ki, addig 2013-ra ezek az értékek 1,6 százalékra és 7,3 százalékra mérséklődtek, alulmúlva ezzel a kis- és középvállalkozásokat. Az ágazat jegyzett tőkéjének csökkenéséhez ez a méretkategória nem járult hozzá, esetükben a 2012. évi 148,2 millió forint 2013-ra 152,7 milliárdra nőtt. Emellett az ágazat kötelezettségeinek 43,8 százalékát tette ki a nagyvállalatok hitelállománya. Az eladósodottság a korábbi évhez hasonlóan 58,5 százalék (a 2012. évihez képest 1,7 százalékpontot gyengült), ennél az eredménynél csak a kisvállalkozások tudtak jobbat realizálni (55,2 százalék) (16. táblázat).

16. táblázat: A mikro-, kis-, közép- és nagyvállalatok eredménye, jövedelmezősége

Megnevezés	Mikrovállalkozások			Kisvállalkozások			Középvállalkozások			Nagyvállalkozások			Összesen	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Értékesítés nettó árbevétele	millió forint	128 983	128 438	425 985	431 210	969 973	1 020 161	1 883 640	1 915 730	3 408 581	3 495 539			
	százalék	3,8	3,7	12,5	12,3	28,5	29,2	55,3	54,8	100,0	100,0			
Exportértékesítés árbevétele	millió forint	14 006	15 682	64 939	60 018	285 106	346 396	707 016	751 812	1 071 067	1 173 907			
	százalék	1,3	1,3	6,1	5,1	26,6	29,5	66,0	64,0	100,0	100,0			
Támogatások	millió forint	887	1 071	1 240	1 664	2 207	1 615	2 944	2 513	7 277	6 863			
	százalék	12,2	15,6	17,0	24,2	30,3	23,5	40,5	36,6	100,0	100,0			
Saját tőke	millió forint	56 028	76 592	146 972	143 455	226 313	260 461	385 904	409 997	815 216	890 505			
	százalék	6,9	8,6	18,0	16,1	27,8	29,2	47,3	46,0	100,0	100,0			
Jegyzett tőke	millió forint	24 009	29 178	41 878	42 115	62 460	61 990	148 249	152 687	276 596	285 970			
	százalék	8,7	10,2	15,1	14,7	22,6	21,7	53,6	53,4	100,0	100,0			
Jegyzett tőkeből külföldi részesedés	millió forint	3 774	7 851	14 055	12 125	27 164	28 347	108 476	109 038	153 469	157 361			
	százalék	2,5	5,0	9,2	7,7	17,7	18,0	70,7	69,3	100,0	100,0			
Jegyzett tőkeből belföldi társas részesedés	millió forint	6 770	8 938	13 223	15 777	17 651	15 543	35 457	34 258	73 101	74 516			
	százalék	9,3	12,0	18,1	21,2	24,1	20,9	48,5	46,0	100,0	100,0			
Jegyzett tőkeből belföldi magán részesedés	millió forint	12 936	12 049	14 354	13 699	14 237	14 090	4 135	4 628	45 662	44 467			
	százalék	28,3	27,1	31,4	30,8	31,2	31,7	9,1	10,4	100,0	100,0			
Összes forrás	millió forint	177 783	209 343	356 213	334 888	704 129	732 121	1 021 797	1 041 484	2 259 921	2 317 837			
	százalék	7,9	9,0	15,8	14,4	31,2	31,6	45,2	44,9	100,0	100,0			
Kötelezettségek	millió forint	116 086	125 455	195 980	176 230	454 198	444 573	597 755	591 154	1 364 018	1 337 413			
	százalék	8,5	9,4	14,4	13,2	33,3	33,2	43,8	44,2	100,0	100,0			
Hosszú lejáratú kötelezettségek	millió forint	42 906	43 847	41 282	46 472	134 062	131 254	97 829	97 765	316 079	319 338			
	százalék	13,6	13,7	13,1	14,6	42,4	41,1	31,0	30,6	100,0	100,0			
Rövid lejáratú kötelezettségek	millió forint	69 300	77 457	149 708	127 236	312 640	306 698	499 926	493 390	1 031 574	1 004 782			
	százalék	6,7	7,7	14,5	12,7	30,3	30,5	48,5	49,1	100,0	100,0			
Adózás előtti eredmény	millió forint	254	-269	6 496	15 242	10 345	32 392	37 494	29 727	54 589	77 092			
	százalék	0,5	-0,3	11,9	19,8	19,0	42,0	68,7	38,6	100,0	100,0			
Jóváhagyott osztalék, részesedés	millió forint	1 573	1 489	3 176	5 826	9 183	11 713	35 636	42 172	49 568	61 200			
	százalék	3,2	2,4	6,4	9,5	18,5	19,1	71,9	68,9	100,0	100,0			
Adózott eredmény	millió forint	-348	-887	5 207	13 759	7 830	29 034	33 504	25 241	46 192	67 146			
	százalék	-0,8	-1,3	11,3	20,5	17,0	43,2	72,5	37,6	100,0	100,0			
Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény	százalék	0,2	-0,2	1,5	3,5	1,1	3,2	2,0	1,6	1,6	2,2			
Saját tőke arányos adózás előtti eredmény	százalék	0,5	-0,4	4,4	10,6	4,6	12,4	9,7	7,3	6,7	8,7			

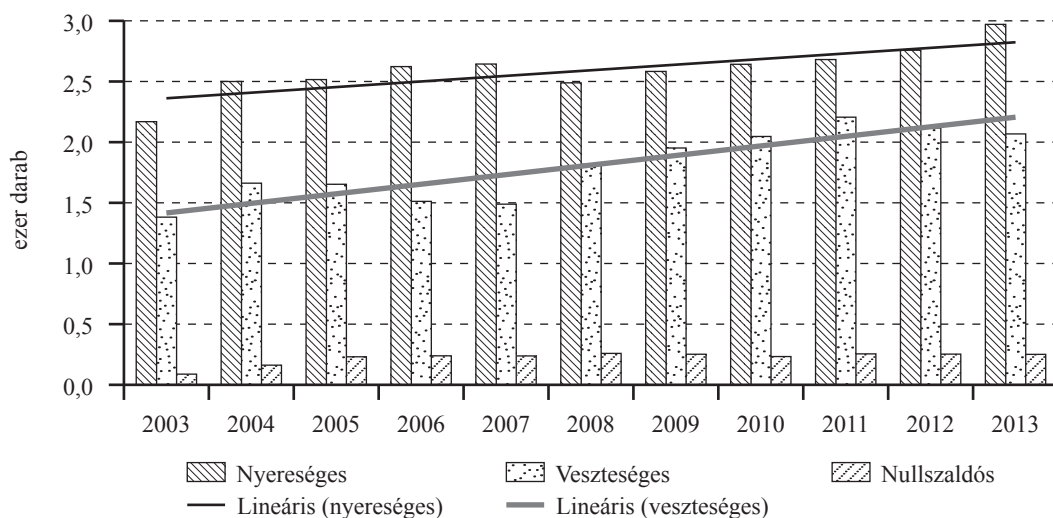
Forrás: NAV adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Nyereséges és veszteséges vállalkozások helyzete és szerepe

Az élelmiszeripari vállalkozások a vizsgált időszakban nemcsak szakágazati bontásban, méretkategóriák vagy a tulajdonosi szerkezet szerint alkottak heterogén sokaságot, hanem az eredményesség tekintetében is. A korábbi évekhez hasonlóan 2013-ban is a nyereséges vállalkozások voltak a legtöbben, arányuk 56,21 százalék volt. Az élelmiszeripari vállalkozások 39,1 százaléka volt veszteséges, 4,7 százaléka pedig nullszaldós eredményt ért el.

Az ágazati szereplők megoszlása e tekintetben nem változott jelentősen az elmúlt évtizedben. A vállalkozások számának időbeli alakulását tekintve mindhárom csoportban növekedés volt megfigyelhető, azonban a veszteségesek növekedési üteme meghaladta a nyereségesekét, így folyamatosan szűkült az olló a két kategória között (14. ábra).

14. ábra: **Nyereséges, veszteséges és nullszaldós élelmiszer-ipari vállalkozások számának alakulása, 2003–2013**

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A nullás eredményű vállalkozások nemcsak az eredményben, hanem az árbevétel, saját tőke és jegyzett tőke tekintetében is nagyon kicsi arányt képviseltek az ágazaton belül. Ennek oka, hogy ezek a vállalkozások jellemzően szüneteltették tevékenységüket. Mindössze 251 ilyen élelmiszeripari vállalkozás működött 2013-ban, közülük 234 magyar, 17 külföldi tulajdonban volt. Saját-tőke- és jegyzett-tőke-állományuk a teljes élelmiszeripar saját-tőke- és jegyzett-tőke-állományának a 0,2 százalékát sem érte el, árbevételük és adózás előtti eredményük pedig a nullához közelített. A továbbiakban az elemzésben a nyereséges és veszteséges vállalkozásokra helyeztük a hangsúlyt.

Az élelmiszeripar összes eszközállománya 2317,8 milliárd forint volt 2013-ban, aminek 76,0 százalékát a nyereséges üzemvitelt folytató vállalkozások tudhatták magukénak, miközben a veszteségesek részesedése 23,9 százalék volt. A nyereségesek vagyona az elmúlt időszakban 20,3 százalékkal növekedett, ehhez hasonlóan a veszteségeseké 21,9 százalékkal. A pozitív eredményű üzemek nagyobb arányban finanszírozták tevékenységüket saját forrásból, az ágazat 890,5 milliárd forintos saját-tőke-állományának 84,8 százalékát birtokolták, miközben a veszteséges vállalkozások csak a saját tőke 15,2 százalékával rendelkeztek. A két vállalkozási csoportban a saját vagyon változása ellentétes irányú volt. A nyereséges vállalkozások saját tőkéje 9,1 százalékkal növekedett,

miközben a veszteségeseké 0,6 százalékkal lett kevesebb. A saját tőke változása egyik vállalkozási csoport esetében sem a jegyzett tőke alakulásához volt köthető, az ugyanis 2003 és 2013 között a nyereségesek esetében 38,4 százalékkal, a veszteségesek esetében 32,8 százalékkal csökkent. A jegyzett tőke ágazati szinten 286,0 milliárd forint volt 2013-ban, aminek megoszlása a nyereséges és veszteséges vállalkozások között megközelítőleg kettő az egyhez volt (17. táblázat).

17. táblázat: **A nyereséges és veszteséges élelmiszer-ipari vállalkozások főbb pénzügyi mutatói, 2003 és 2013**

millió HUF

Megnevezés	Teljes ágazat		Ebből:			
			Nyeréséges		Veszteséges	
	2003	2013	2003	2013	2003	2013
Vállalkozások száma (darab)	3 639	5 290	2 169	2 971	1 382	2 068
Nettó árbevétel	2 534 217	3 495 539	1 982 272	2 808 169	548 196	687 360
Összes eszköz	1 921 910	2 317 837	1 464 790	1 762 037	455 333	554 903
Saját tőke	827 506	890 505	692 474	755 424	135 749	135 173
Jegyzett tőke	450 005	285 970	302 253	186 330	147 345	99 065
Üzemi tevékenység eredménye	98 770	100 172	133 471	140 515	-34 756	-40 344
Pénzügyi műveletek eredménye	-55 372	-33 680	-39 221	-15 761	-16 126	-17 919
Adózás előtti eredmény	87 248	77 092	139 004	134 571	-51 756	-57 479
Rövid lejáratú kötelezettségek	848 603	1 004 782	592 018	689 741	254 607	314 373
Hosszú lejáratú kötelezettségek	170 201	319 338	122 790	239 826	47 144	79 227
Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	3,4	2,2	7,0	4,8	-9,4	-8,4
Sajátőke-arányos adózás előtti eredmény (%)	10,5	8,7	20,1	17,8	-38,1	-42,5
Eszközarányos adózás előtti eredmény (%)	4,5	3,3	9,5	7,6	-11,4	-10,4
Költségarányos adózás előtti eredmény (%)	3,4	2,2	7,2	4,8	-8,2	-7,4
Árbevétel-arányos üzemi eredmény (%)	3,9	2,9	6,7	5,0	-6,3	-5,9
Sajátőke-arányos üzemi eredmény (%)	11,9	11,2	19,3	18,6	-25,6	-29,8
Eszközarányos üzemi eredmény (%)	5,1	4,3	9,1	8,0	-7,6	-7,3
Költségarányos üzemi eredmény (%)	3,8	2,8	6,9	5,1	-5,5	-5,2
Befektetett eszközök fedezettsége (%)	100,9	82,9	119,0	97,0	57,3	45,8
Eszközök fordulatszáma (fordulat)	1,3	1,5	1,4	1,6	1,2	1,2
Tőkeerősség (%)	43,1	38,4	47,3	42,9	29,8	24,4
Sajátőke-arányos adózott eredmény (%)	8,6	7,5	17,7	16,5	-38,2	-42,6
Likviditási ráta (%)	127,8	120,7	146,5	139,8	84,9	78,8
Vevők-szállítók aránya (%)	138,5	105,9	152,6	108,8	106,0	97,7
Eladósodottság foka (%)	53,5	57,7	49,3	53,4	66,8	71,2
Eszközhatékonyság (%)	5,1	4,3	9,1	8,0	-7,6	-7,3

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Az idegen források mindkét vállalatcsoportnál jelentősen növekedtek. A nyereségesek körében a rövid lejáratú hitelek 16,5 százalékkal, a hosszú lejáratúak pedig 95,3 százalékkal bővültek 2003-ról 2013-ra, így előbbi az ágazati állomány 68,6 százalékát, utóbbi 75,1 százalékát fedte le. A negatív eredményű vállalkozásoknál a kötelezettségek állománybővülése kisebb mértékű volt, a rövid lejáratú hitelek esetében 23,5 százalék, a hosszú lejáratúaknál 68,1 százalék. A kötelezettségek növekedési üteme mindkét vállalatcsoport esetében meghaladta az eszközállomány növekedésének ütemét, így a nyereségesek és veszteségesek eladósodottsági foka egyaránt romlott. A veszteséges vállalatcsoport eladósodottsági mutatója kritikus értékű, 71,2 százalék volt, a nyereségesek ezen mutatójának értéke lényegesen alacsonyabb, 53,4 százalék volt.

Az eladósodottsághoz hasonlóan a fizetőképességet tekintve is markáns különbség volt a két szegmens között. Miközben a nyereséges vállalkozások pénzeszközei a rövid lejáratú kötelezettségek állományát mintegy 39,8 százalékkal meghaladták, addig a veszteséges üzemeknél előbbiek elmaradtak utóbbiak nagyságától, annak mindössze 78,8 százalékát érték el (17. táblázat).

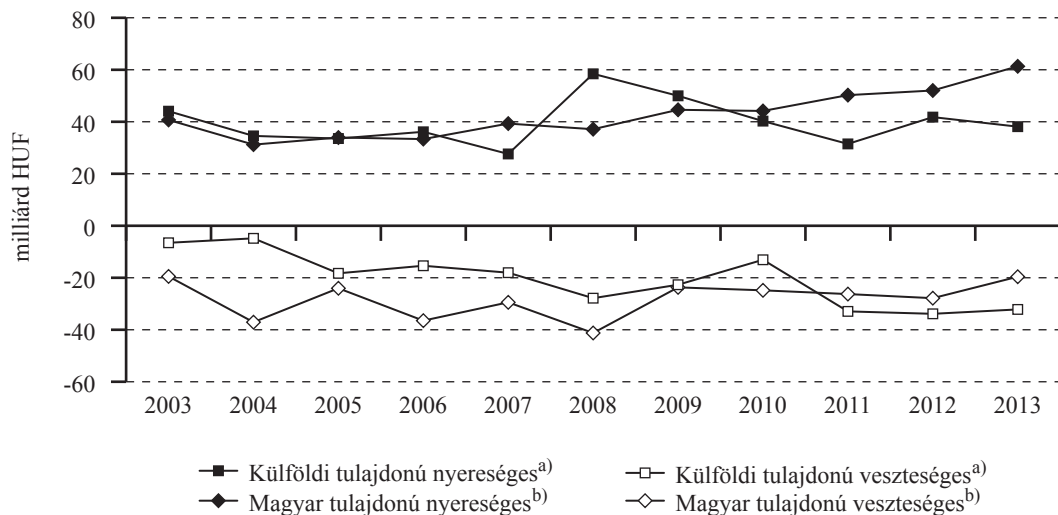
Az élelmiszeripar nettó árbevételének megoszlása a két vállalati szegmens között a saját tőkéhez hasonlóan alakult. A 3495,5 milliárd forintos eladási forgalom 80,3 százalékát a sikeresebb vállalkozások érték el, miközben a rosszabbul gazdálkodók részesedése 19,7 százalék volt. Az előbbiek értékesítési teljesítménye az elmúlt évtizedben 41,7 százalékkal bővült (nominálértéken), míg utóbbiaké mindössze 25,4 százalékkal emelkedett (17. táblázat).

Az ágazati szintű üzemi eredmény nominálértéken 2013-ban a 2003. évihez hasonlóan alakult. A nyereségesek termelő tevékenységüket 140,5 milliárd forinttal, a veszteségesek –40,3 milliárd forinttal zárták, így a 2003. évi 133,5 milliárd forintot, valamint –34,8 milliárd forintot 5,3, illetve 16,1 százalékkal haladták meg. A nyereséges vállalkozások bemutatott jövedelemnövekedése ellenére a vállalatcsoport üzemi eredményéhez kapcsolódó valamennyi eredménymutatója romlott. A saját tőkére, összes költségre, teljes eszközállományra, továbbá árbevételre vetített mutatók 0,7–1,9 százalékponttal csökkentek. Kiemelést érdemel azonban, hogy a romló tendencia ellenére a pozitív eredménnyel működők tőkére vetített jövedelmezősége 2013-ban is 18,6 százalék volt, ami igen kedvezőnek tekinthető.

Az adózás előtti eredmény számottevően nem változott a vizsgált időszakban. Amíg a veszteséges vállalkozások 57,5 milliárd forint negatív adózás előtti eredményt értek el 2013-ban (11,1 százalékkal rosszabbat, mint 2003-ban), addig a nyereségesek 134,6 milliárd forint pozitív adózás előtti eredménnyel zárták az évet (3,2 százalékkal romlott a 2003. évihez képest). Az adózás előtti eredmény mérsékelt ütemű romlása miatt a jövedelmezőségi mutatók 1,9–4,4 százalékponttal csökkentek. A nyereségesek tőkejövedelmezősége még az adózás előtti eredmény vonatkozásában is magas volt, 17,8 százalék.

A vizsgált időszakban összességében megállapítható volt, hogy az élelmiszer-ipari átlag mögött két szélsőségesen különböző üzemcsoport állt. Egyfelől jelen volt a vállalkozásoknak egy jól működő köre, akik rendelkeztek megfelelő tőkével és eszközállománnyal, akik jövedelmezően, fizetőképesen, nem (túlságosan) eladósodva folytatták tevékenységüket. Az ágazatot sújtó negatív tendenciák őket is érintették, ami megmutatkozott romló jövedelmezőségükben, ennek ellenére mégis sikeresen folytatták tevékenységüket, nemcsak élelmiszer-ipari mércével mérve. A jövővel kapcsolatos pozitív várakozásaikat jelezte, hogy jelentős beruházásokat végeztek 2013-ban is. Az élelmiszer-ipari beruházások értéke 147,5 milliárd forint volt 2013-ban, ami ugyan csak 33,2 százalékkal bővült a 2003. évihez képest, azonban annak 74,3 százaléka az eredményes üzletvitelű vállalkozásokhoz kötődött. Volt továbbá egy másik vállalkozási kör, amelynek a legtöbb pénzügyi mutatója rendkívül kedvezőtlenül alakult. Ezek a vállalkozások olyannyira rosszul teljesítettek, hogy a nyereségesek pozitív gazdálkodási mutatói ellenére ágazati szinten összességében negatív tendenciák rajzolódtak ki.

15. ábra: Adózás előtti eredmény alakulása a külföldi és magyar tulajdonosi háttér és eredményesség tükrében, 2003–2013

^{a)} Külföldi tulajdonú: 100 százalékból külföldi tulajdonban lévő vállalkozás.

^{b)} Magyar tulajdonú: magyar tulajdonban – annak arányától függetlenül – lévő vállalkozás.

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Már egy korábbi fejezetben vizsgáltuk a 100 százalékból külföldi tulajdonban lévő vállalkozások élelmiszeriparon belüli súlyát, így ezeknek a vállalkozásoknak a meghatározó szerepe miatt érdemes volt megnézni, hogy volt-e összefüggés a tulajdon hazai vagy külföldi volta, valamint a vállalkozások eredményessége között. A vizsgálat során tehát külföldinek tekintettük a 100 százalékból külföldi tulajdonban lévő vállalkozásokat, magyarnak pedig a többi vállalkozást felölelő csoportot. Míg korábban (2003-ban) a két vállalkozói csoport között érdemi különbség nem volt, addig 2013-ban a kizárólag külföldi tulajdonban lévő vállalkozások nyeresége a magyar vállalkozói csoport nyereségének csupán 62,2 százalékát érte el. A veszteséges üzemeknél is felfedezhető az érdemi változás az elmúlt időszakban. Míg a vizsgált évek többségében a kizárólag külföldi tulajdonban lévő vállalkozások vesztesége jelentősen kisebb volt, mint a másik csoporté, addig az utolsó vizsgált három évben a hazai élelmiszer-ipari üzemek realizáltak kisebb negatív eredménytömeget (15. ábra).

A külföldi és magyar tulajdonú vállalkozások számának megoszlása a nyereséges és veszteséges szegmensben közel azonos volt, 2013-ban a nyereségesek 6,7 százaléka, a veszteségesek 8,9 százaléka volt teljes egészében külföldi tulajdonban. Ebben az évben az eredményesen működő vállalkozások árbevételének 30,5 százalékát a külföldiek biztosították, míg a veszteségeseknél ez az érték 54,9 százalék volt. Ez az aránypár az eszközállomány (32,1 százalék külföldi) és a saját tőke (27,2 százalék külföldi) megoszlásánál is megfigyelhető volt 2013-ban a nyereséges vállalkozásoknál. A veszteséges vállalkozások esetében a külföldieknek a magyarokkal szemben dominánsabb szerep jutott 2013-ban. Ebben az évben a vállalkozói szegmens eszközállományának 50,9 százaléka, a saját tőkéjének 62,0 százaléka volt külföldi tulajdonban. A veszteségeseknél a külföldi és a magyar tulajdonú vállalkozások vagyona nagyságrendileg nem mutatott számottevő eltérést 2013-ban (18. táblázat).

Az eredményes üzletvitelű vállalkozások esetében megállapítható volt, hogy 2013-ban a külföldi tulajdonú vállalatok csoportja az árbevétel-arányos (4,4 százalék) eredmény tekintetében gyengébben teljesített, a sajáttőke-arányos adózás előtti eredmény (18,5 százalék) esetében pedig jobbnak bizonyult, mint a magyar tulajdonú társaik. Fontos megjegyezni, hogy ezen mutatók értékei a magyarok esetében nem sokkal tértek el: az árbevétel-arányos eredmény 4,9 százalék, a sajáttőke-arányos eredmény pedig 17,5 százalék volt. Emellett míg a külföldiek likviditása (127,2 százalék) alulmaradt, a magyaroké (146,1 százalék) felülmúlta az általánosan elfogadott, kedvező értéket (130 százalék), de még így is elmaradt mindkét csoport eredménye a bankintézetek által elvárt 180 százalékos ideális szinttől. Az eladósodottság foka a magyarok esetében alakult kedvezőbben (20,5 százalék) a külföldiekkel (59,5 százalék) szemben 2013-ban (18. táblázat). A külföldi tulajdonú vállalkozások jelentőségét tükrözi, hogy kis létszámuk ellenére az ágazati nyereséghez és veszteséghez jelentős arányban járultak hozzá 2013-ban.

18. táblázat: A magyar és külföldi tulajdonú vállalkozások eredményességi mutatói, 2013

Megnevezés	Nyereséges		Veszteséges	
	Külföldi ^{a)}	Magyar ^{b)}	Külföldi ^{a)}	Magyar ^{b)}
Vállalkozások száma	198	2 773	184	1 884
Nettó árbevétel (millió HUF)	856 813	1 951 356	377 621	309 739
Összes eszköz (millió HUF)	565 141	1 196 896	282 316	272 588
Saját tőke (millió HUF)	205 738	549 686	83 853	51 321
Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény (%)	4,4	4,9	-8,5	-8,2
Saját tőke-arányos adózás előtti eredmény (%)	18,5	17,5	-38,4	-49,3
Likviditási ráta (%)	127,2	146,1	81,9	75,3
Eladósodottság foka (%)	59,5	50,5	65,8	76,8

^{a)} Külföldi tulajdonú: 100 százalékban külföldi tulajdonban lévő vállalkozás.

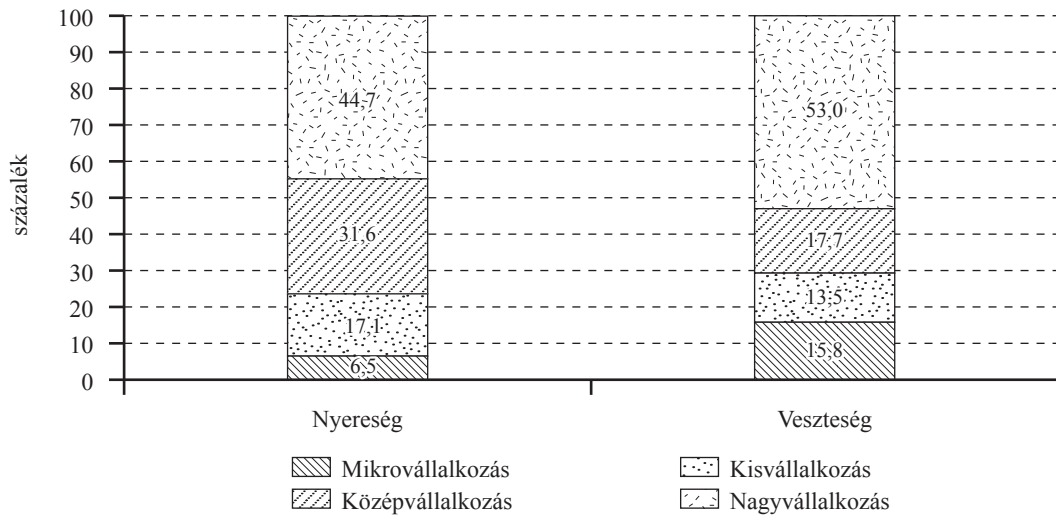
^{b)} Magyar tulajdonú: magyar tulajdonban – annak arányától függetlenül – lévő vállalkozás.

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

A tulajdonosi megoszláson kívül az élelmiszer-ipari vállalkozások méretének eredményességgel való összefüggése is érdeklődésre tarthat számot. Az ágazat adózás előtti eredményéhez legnagyobb mértékben (44,7 százalékkal) 55 nyereségesen működő nagyvállalat járult hozzá 2013-ban. A közepes méretű vállalkozások közül 249 működött eredményesen és ezek az ágazat nyereségének 31,6 százalékát eredményezték. A kis- és mikrovállalkozások nagyobb számban (785 kis- és 1882 mikrovállalkozás), de kisebb arányban (a kisvállalkozások 17,1, a mikrovállalkozások 6,5 százalékkal) erősítették az iparágot (16. ábra)

Az élelmiszeripar veszteségesen működő vállalkozásainak méret szerinti megoszlása a nyereségesekhez hasonlóan alakult 2013-ban. Az 5290 élelmiszer-ipari vállalkozásból 19 nagyvállalat az iparág veszteségének 53,0 százalékáért felelős, aminek közel 20 százalékát 5 húsipari vállalkozás, 42,0 százalékát pedig egyetlenegy dohányipari cég adta. Nagyobb számban, de kisebb arányban járultak hozzá a veszteséghez a közepes vállalkozások, 42 vállalkozás adta a veszteség 17,7 százalékát. A kisebbek tekintetében a mikrovállalkozások (1787 vállalkozás) negatív teljesítménye valamivel nagyobb mértékben (15,8 százalék) játszott szerepet a veszteséges működésben, mint a kisvállalkozásoké (220 kisvállalkozás, 13,5 százalékkal) (16. ábra).

16. ábra: Mikro-, kis-, közép- és nagyvállalatok ágazati eredményhez való hozzájárulása az adózás előtti eredmény tükrében, 2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Összefoglalás

Az élelmiszeripar pénzügyi helyzetének vizsgálata

Bene Andrea (szerk.)

1. Áttekintve az élelmiszeripari ágazat pénzügyi helyzetének alakulását, meglehetősen negatív kép rajzolódott ki. A vizsgált mintegy tízéves időszak (2003–2013) tőkekiegészítéssel, eladósodással, piacvesztéssel, az élelmiszeripari vállalkozások elaprózódásával, a jövedelmezőség romlásával írható le. Az utóbbi években ezek a kedvezőtlen folyamatok lassultak, egyes al- és szakágazatokban kedvező tendenciák indultak el, de az ágazat egésze továbbra is „lejtmenetben” van, ahonnan külső segítség nélkül nem fog tudni fejlődési pályára állni.
2. Az élelmiszeripar kettős szorításban van. Az egyik oldalon az ágazati szereplők a világpiaci árak által determinált alapanyagár-növekedéssel szembesültek, s ezt a növekedést a másik oldalon termékeik áraiban csak nagyon korlátozottan tudták érvényesíteni a stagnáló-szűkülő fogyasztás és a gyenge fizetőképes kereslet mellett. Megoldási lehetőséget a külpiazi értékesítés jelentett, amivel leginkább a jellemzően külföldi tulajdonban lévő nagyvállalatok tudtak élni.
3. Mindez az eredményeken is megmutatkozott. Az élelmiszeripar üzemi eredménye 2003 óta folyamatosan csökkent, csupán 2013-ban volt megfigyelhető növekedés. Az adózás előtti eredményt szinte minden évben érdemben rontotta a pénzügyi műveletek vesztesége. A vizsgált időszak utolsó évében a pénzügyi veszteség az üzemi jövedelem mintegy egyharmadát „vitte el”. A keletkezett jövedelem jelentős része ráadásul néhány nagyobb üzemenél koncentrálódott, a 2013. évi adózás előtti eredmény mintegy 40 százaléka mindössze három vállalathoz köthető.
4. Az élelmiszeripar fejlesztéséhez tőkére van szükség, amit az ágazat jövedelmezőségéből adódóan nem tud kitermelni. A külső forrás bevonása szempontjából kritikus kérdés az ágazat eladósodottsága, illetve a fedezet hiánya. Az eladósodottsági mutató az élelmiszeripar egészét nézve magas, 2013-ban az összes eszköz 57,7 százalékát finanszírozták idegen forrásból. A hitelek fedezetétül szolgáló saját vagyont az időszak utolsó évében forintban kifejezve növekedett, ez azonban megint csak néhány nagyvállalathoz volt köthető.
5. Mélyebben és részleteiben vizsgálva az ágazat pénzügyeit megállapítható, hogy a negatív tendenciák nem érintettek egyformán minden al- és szakágazatot, bár a kivételek száma kevés. A három húsipari szakágazat helyzete kritikussnak látszik, azonban eredményeiket valójában öt nagy húsipari vállalat veszteséges működése határozza meg. Így az alágazathoz tartozó vállalatokról elmondható, hogy vagyontuk stagnált vagy zsugorodott, gazdálkodásuk mutatói kedvezőtlenek voltak, eladósodottságuk is igen magas volt, és finanszírozási nehézségekkel küzdöttek a vizsgált időszakban. A piaci szereplők véleménye szerint mindez szorosan összefügg a feketegazdaság magas arányával, amivel a legális vállalkozások nem tudták felvenni a versenyt. Ugyancsak kritikus volt az üdítőital-gyártás pozíciója, teljesítményét pozitív eredmény esetén is csak nagyon alacsony jövedelmezőség jellemezte.
6. A szakágazatok között több is volt, amelyik stabilan és hosszabb ideje nyereségesen működött, azonban jövedelmezősége igen alacsony volt. Ezek az ún. érett iparágak voltak, akárcsak az EU többi tagállamában, inkább a fennmaradásra törekedtek, de jellemzően nem tudtak növekedni, mivel termékeik iránt korlátozott, illetve csökkenő volt a fogyasztói kereslet, jelentős exporttevékenységet pedig a termék jellege nem tett lehetővé. Ilyen a malomipar és sütőipar. Jövedelmi szempontból és általánosságban a takarmányipar is ebbe a kategóriába tartozott, itt azonban az elmúlt évtized a hobbiállateledel-gyártásban rendkívül nagy növekedést eredményezett, így az alágazat ezen szegmensére az előbbi megállapítások nem voltak igazak.

7. Néhány alágazatban a javulás jeleit lehetett felfedezni. A tejfeldolgozás az előző évek mélypontja után jobb évet zárt 2013-ban. A jövőben azonban az alágazat helyzetét jelentősen meghatározza a 2015-ben kivezetésre kerülő tejkvóta hatása. A pékáru, tésztafélék gyártása szakágazat eredményei is javultak 2013-ban az előző évhez képest. Jelentősen nőtt az alágazat exportteljesítménye és eredménymutatói is érdemben kedvezően változtak. A dohányipar 2013-ban rosszabb eredménnyel működött, mint korábban, annak ellenére, hogy az alágazatban meghatározó feldolgozó 2012-ben komoly fejlesztést hajtott végre, jelentősen bővítve az alágazat saját vagyonát. Az élelmiszer-ipari szakágazatok sorában a vizsgált időszakban jó pénzügyi kondícióban, magas jövedelmezőségi mutatókkal működött a keményítő, keményítőtermékek gyártása szakágazat, azonban ez az eredmény elsősorban egyetlenegy nagyvállalatnak köszönhető.
8. Az élelmiszer-ipari vállalkozások eredményességét tekintve megállapítható, hogy a vizsgált időszakban jelen volt egy jól és jövedelmezően működő, megfelelő forrásokkal rendelkező, kevésbé eladósodott üzemszoport, ami a rendkívül kedvezőtlen pénzügyi mutatókkal rendelkező vállalkozói kör negatív eredményeit részben ellensúlyozta. Azonban annak ellenére, hogy a vállalkozások többsége (56,2 százalék) az eredményes üzletvitelű csoporthoz tartozott, a veszteséggel működő üzemszoport kedvezőtlen gazdálkodási mutatói miatt az ágazati eredmények negatív tendenciákat mutattak.
9. A rendszerváltás óta gyengélkedő magyar élelmiszeripar az EU-csatlakozás kihívásaira nem készült fel, így a csatlakozás utáni időszakban mély válságba került. Az élelmiszer-ipari vállalkozások jelenlegi gazdasági helyzete nem teszi lehetővé az ágazatban rejlő lehetőségek kiaknázását. Magyarországon az élelmiszeripar nem rendelkezik a fejlesztésekhez szükséges erőforrásokkal, így együttműködésük és összefogásuk versenyképességük javításához feltétlenül szükséges. Az ágazat nemzetgazdasági szerepe miatt fejlesztésre, versenyképességének javítására vár. Ehhez viszont a vállalkozások együttműködésén túl a kormány és más szakmai szervezetek, intézmények összefogása elengedhetetlen.

Summary

The financial situation of the of food industry

BENE, Andrea (ed.)

1. When reviewing the financial situation of the food industry, a negative picture emerged. The past ten years (2003-2013) have witnessed disinvestment and indebtedness, while during this period the food industry corporations were fragmented and their profitability deteriorated. In recent years these negative trends have slowed and favourable trends have started to appear in some sectors and subsectors, but for the industry as a whole the trend remains unfavourable and it will not be possible for it to enter the path of development without external assistance.
2. The food industry has found itself being squeezed from two sides. On the one side the sector players are faced with growth of raw material prices determined by the world market price. On the other side this increase could only be passed on through the prices of their products to a limited extent due to the stagnating and shrinking consumption and weak effective demand. A possible solution could be to export, but this option could be exploited mainly by the large sized companies owned by foreigners.
3. This is also reflected in the results. The results of operating activities of the food industry has decreased continuously since 2003; only in 2013 was a growth in the value of profit observed. The profit before tax was decreased significantly by the financial loss almost every year. In the last year of examined period the results of operating activities fell by one third because of financial losses.
4. The significant part of the income in the sector was concentrated in the largest corporations: 40 percent of profit before tax in 2013 was generated by only three corporations.
5. For its development the food industry has needed equity, which it has been unable to produce because of its poor profitability. The indebtedness and insufficient funds of the sector are critical issues which should involve an external source. Taking into account the fact that in the food industry the indebtedness ratio is high, in 2013 a 57.7 percent share of total assets was financed by foreign sources. The own assets as cover for loans in HUF rose in the last year of the period but this was even given by some large companies.
6. Detailed examination of the finances of the food industry showed that the negative trends did not affected all professional and sub-sectors equally, but the number of exceptions was small. The state of three meat industry sector seems to be critical, however their results were determined by five large loss-making meat industry companies. The assets of these corporations have shrunk or stagnated, the indicator of their management has been unfavourable, their indebtedness was very high and they struggled with financial problems in the given time period. This is closely related to the high incidence of the black economy against which legal corporations were unable to compete, according to the opinion of the market players. The position of soft drink production was also critical. Although the results of operating activity was positive the profitability was very low.
7. Among the food industry sectors there was more than one that was stable and profitable for a long time although its profitability was low. These were the so-called mature industries, which were the same as in the other EU member states. They rather sought to survive but they could not grow because there was limited or decreased consumer demand and the nature of the product did not allow significant export activity. An example is the milling and baking industry. In

terms of income, the feed industry was generally also included in this category, however pet food production increased dramatically in the past decade, so this consideration was not true for the segment of this subsector.

8. Signs of improvement could be discovered in some subsectors. Milk processing, after the nadir of previous years, had a better year in 2013. However the future state of this subsector will be strongly determined by the effects of the ending of milk quotas in 2015. The results of the bakery and pasta production sector also improved in 2013 compared with the previous year. The exports of this subsector significantly rose and the profit indicators also modulated favourably. The profit in the tobacco industry in 2013 was lower than previously despite the dominant processor in the subsector making a considerable development in 2012 so the subsector's assets significantly rose. The starch production sector of the food industry was in good financial condition and had high profitability indicators but this result was given by only one large corporation. In terms of the food industry's efficiency, we concluded that there were less indebted, well-functioning and profitable corporations with appropriate amounts of equity which were able to compensate for the negative results of those that had unfavourable financial indicators. However, despite the fact that the majority of the corporations (56.2 percent) belonged to the group of effective companies, the unfavourable indicators of businesses in the red represented negative trends in the sector's result.
9. The Hungarian food industry which has been ailing since the end of communism was not prepared for the challenges of joining the European Union and fell into a deep crisis after the accession. The current economics of corporations do not allow the sector's potential to be utilised. The food industry in Hungary does not have the resources which are needed for development so it is necessary for it to cooperate to improve its competitiveness. Owing to the national economic role of the sector it should be developed and its competitiveness improved. To do this requires the cooperation of enterprises in addition to government, and other professional organisations and institutions working together is essential.

Kivonat

Az élelmiszeripar pénzügyi helyzetének vizsgálata

Bene Andrea (szerk.)

Az elemzés az élelmiszeripar pénzügyi helyzetét vizsgálja az ágazatba tartozó vállalkozások mérleg- és eredményadatai alapján. Az elemzés az ágazati szintű helyzetfeltárás mellett kiterjed a főbb alágazatok, illetve szakágazatok áttekintésére, valamint az egyes méretkategóriák szerinti vizsgálatra.

A vizsgálat eredményeképpen az élelmiszerfeldolgozás pénzügyi helyzetét illetően meglehetősen negatív kép rajzolódik ki. A vizsgált, mintegy tízéves időszak (2003-2013) tőkekivonással, eladósodással, piacvesztéssel, az élelmiszeripari vállalkozások elaprózódásával, a jövedelmezőség romlásával írható le. Az élelmiszeripar az elmúlt időszakban fokozatosan kettős szorításba került. Az egyik oldalon az ágazati szereplők a világpiaci árak által determinált alapanyagár-növekedéssel szembesültek, s ezt a növekedést a másik oldalon termékeik áraiban csak nagyon korlátozottan tudták érvényesíteni a stagnáló szűkülő fogyasztás és a gyenge fizetőképes kereslet mellett. Magyarországon az élelmiszeripar nem rendelkezik a fejlesztéshez szükséges erőforrásokkal, fejlődéséhez külső segítség elengedhetetlen. Mélyebben és részletesebben vizsgálva az ágazat pénzügyeit megállapítható, hogy a negatív tendenciák nem érintettek egyformán minden al- és szakágazatot, bár a kivételek szám kevés.

Abstract

The financial situation of the of food industry

BENE, Andrea (ed.)

This publication investigates the financial situation of the food industry using balance sheet and income statement data of companies belonging to the sector. In addition to reviewing the sectoral level the analysis also covers the main sub-branches and branches as well as the various size categories of companies.

A rather negative picture emerged from our research regarding the financial situation of food processing. The period 2003-2013 can be characterised by disinvestment, indebtedness, loss of markets, deteriorating profitability and fragmentation of the food business. The food industry has found itself being squeezed from two sides. On one side sectoral players faced increasing raw material prices determined by world market prices, but these costs could only be passed on through product price increases to a very limited extent because of the shrinking or stagnating consumption and weak effective demand side. In Hungary the food industry does not have enough resources and external support is needed for its development. Detailed examination of the finances of the food industry indicated that the negative trends did not affect all the sub-branches in the same way, although the number of exceptions is very low.

Mellékletek

Mellékletek jegyzéke

1. melléklet: A kiadványban alkalmazott mutatók számítása	56
2. melléklet: Az élelmiszer-, ital- és dohánygyártás al- és szakágazatai.....	57
3. melléklet: Az élelmiszeripari ágazati alosztályok elemzésénél figyelembe vett al- és szakágazatok	58
4. melléklet: A méretkategóriák kritériumai	58
5. melléklet: A háztartások élelmiszer-fogyasztási kiadásának alakulása, 2003–2013.....	59
6. melléklet: Ráfordítások megoszlása az élelmiszeriparban, 2003–2013	59
7. melléklet: Jövedelmezőségi mutatók az élelmiszeriparban, 2003–2013	60
8. melléklet: A magyar jegybanki alapkamat alakulása, 2003–2013	60
9. melléklet: Az élelmiszeriparban dolgozók számának meghatározása eltérő adatbázisok alapján	61
10. melléklet: Az élelmiszeripari vállalkozások számának alakulása méretkategóriánként, 2003–2013	63

1. melléklet: A kiadványban alkalmazott mutatók számítása

Kibocsátás = értékesítés nettó árbevétele + aktivált saját teljesítmények értéke – eladott áru beszerzési értéke – eladott (közvetített) szolgáltatások értéke

Befektetett eszközök aránya = befektetett eszközök / összes eszköz * 100

Befektetett eszközök fedezettsége = saját tőke / befektetett eszközök * 100

Tőkeerősség = saját tőke / összes eszköz * 100

Eszközök fordulatszáma = értékesítés nettó árbevétele / összes eszköz

Sajáttőke-arányos adózott eredmény = adózott eredmény / saját tőke * 100

Likviditási arány = forgóeszközök / rövid lejáratú kötelezettségek * 100

Vevő-szállító arány = vevők / szállítók * 100

Eladósodottság foka = kötelezettség / összes eszköz * 100

Árbevétel-arányos üzemi eredmény = üzemi eredmény / értékesítés nettó árbevétele * 100

Eszközhatékonyság = üzemi eredmény / összes eszköz * 100

Tőkemegtérülés = értékesítés nettó árbevétele / jegyzett tőke

Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény = adózás előtti eredmény / értékesítés nettó árbevétele * 100

2. melléklet: Az élelmiszer-, ital- és dohánygyártás al- és szakágazatai

10	Élelmiszergyártás
101	Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása
1011	Húsfeldolgozás, -tartósítás
1012	Baromfihús feldolgozása, tartósítása
1013	Hús-, baromfihús-készítmény gyártása
102	Halfeldolgozás, -tartósítás
1020	Halfeldolgozás, -tartósítás
103	Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás
1031	Burgonyafeldolgozás, -tartósítás
1032	Gyümölcs-, zöldséglé gyártása
1039	Egyéb gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás
104	Növényi, állati olaj gyártása
1041	Olaj gyártása
1042	Margarin gyártása
105	Tejfeldolgozás
1051	Tejtermék gyártása
1052	Jégkrém gyártása
106	Malomipari termék, keményítő gyártása
1061	Malomipari termék gyártása
1062	Keményítő, keményítőtermék gyártása
107	Pékáru, tésztafélék gyártása
1071	Kenyér; friss pékáru gyártása
1072	Tartósított lisztes áru gyártása
1073	Tésztafélék gyártása
108	Egyéb élelmiszer gyártása
1081	Cukorgyártás
1082	Édesség gyártása
1083	Tea, kávé feldolgozása
1084	Fűszer, ételízesítő gyártása
1085	Készétel gyártása
1086	Homogenizált, diétás étel gyártása
1089	M.n.s. egyéb élelmiszer gyártása
109	Takarmány gyártása
1091	Haszonállat-eledel gyártása
1092	Hobbiállat-eledel gyártása
11	Italgyártás
1101	Desztillált szeszes ital gyártása
1102	Szőlőbor termelése
1103	Gyümölcsbor termelése
1104	Egyéb nem desztillált, erjesztett ital gyártása
1105	Sörgyártás
1106	Malátagyártás
1107	Üdítőital, ásványvíz gyártása
12	Dohánytermék gyártása
1200	Dohánytermék gyártása

Forrás: <http://www.teaorszamok.hu/teaor08/>, 2008

3. melléklet: Az élelmiszeripari ágazati alosztályok elemzésénél
figyelembe vett al- és szakágazatok

Sor- szám	TEÁOR '08		Al-, szakágazatok megnevezése	Kibocsátás (ezer HUF)		Részesedés (%)	
	Alág	Szakág		Al- ágazat	Szak- ágazat	Al- ágazat	Szak- ágazat
1		1011	Húsfeldolgozás, -tartósítás		323 649		10,4
2		1012	Baromfihús feldolgozása, tartósítása		261 246		8,4
3		1013	Hús-, baromfihús-készítmény gyártása		110 345		3,6
4	103		Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	248 303		8,0	
5	105		Téjfeldolgozás	254 938		8,2	
6		1061	Malomipari termékek gyártása		115 078		3,7
7		1062	Keményítő, keményítőtermék gyártása		114 915		3,7
8		1071	Kenyér, friss pékáru gyártása		133 539		4,3
9		1071	Tartósított lisztes áru		62 566		2,0
10		1072	Tésztafélék gyártása		38 270		1,2
11	109		Takarmánygyártás	287 447		9,3	
12		1107	Üdítőitalok gyártása		174 284		5,6
13	120		Dohánytermékek gyártása	149 119		4,8	

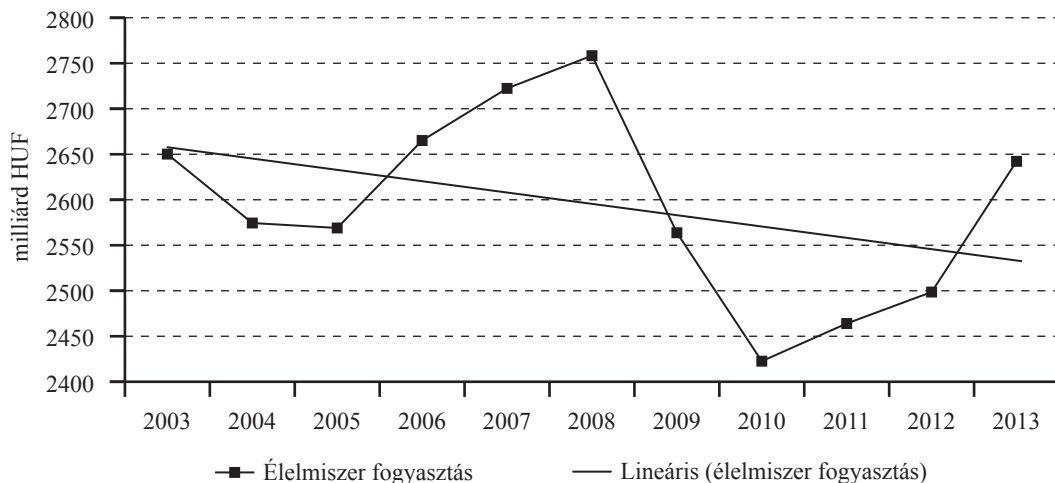
Forrás: TEÁOR szerint összeállítva az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

4. melléklet: A méretkategóriák kritériumai

Megnevezés	Mikro- vállalkozások	Kisvállalkozások	Közép- vállalkozások	Nagy- vállalkozások
Tulajdonosi kritérium				
Nem minősül KKV-nak az a vállalkozás, amelyben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése – tőke vagy szavazati joga alapján – külön-külön vagy együttesen meghaladja a 25%-ot.				-
Méretre vonatkozó kritériumok				
Létszám	< 10 fő	< 50 fő	< 250 fő	≥ 250 fő
És				
Árbevétel	≤ 2 millió €	≤ 10 millió €	≤ 50 millió €	> 50 millió €
Vagy				
Mérlegfőösszeg	≤ 2 millió €	≤ 10 millió €	≤ 43 millió €	> 43 millió €

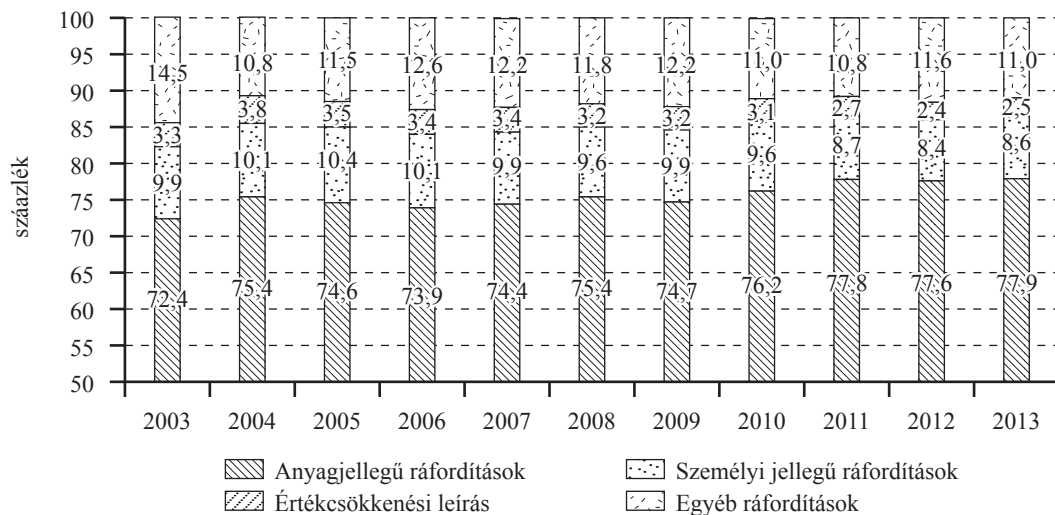
Forrás: A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény

5. melléklet: A háztartások élelmiszer-fogyasztási kiadásának alakulása, 2003–2013

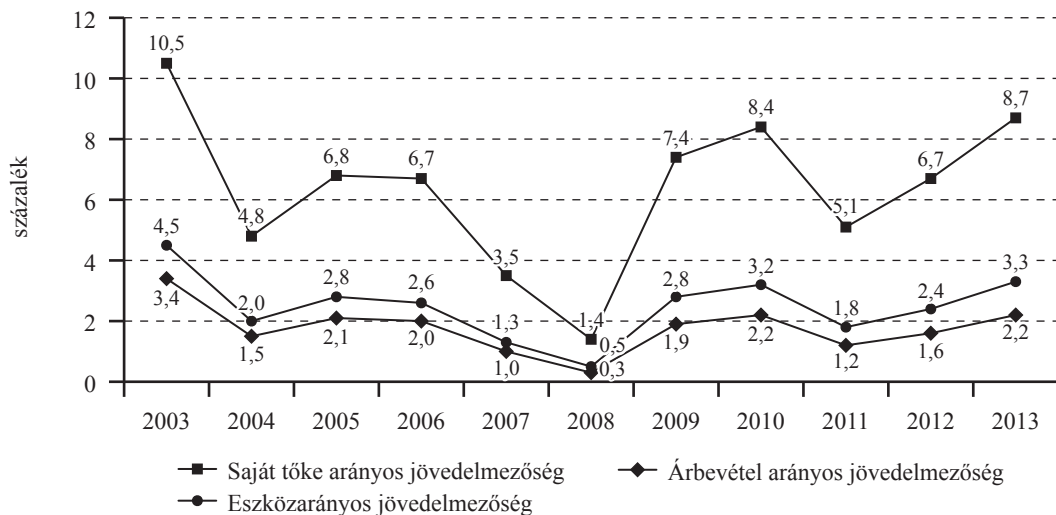
Forrás: KSH – Háztartások fogyasztási kiadásai, 2013 alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

6. melléklet: Ráfordítások megoszlása az élelmiszeriparban, 2003–2013

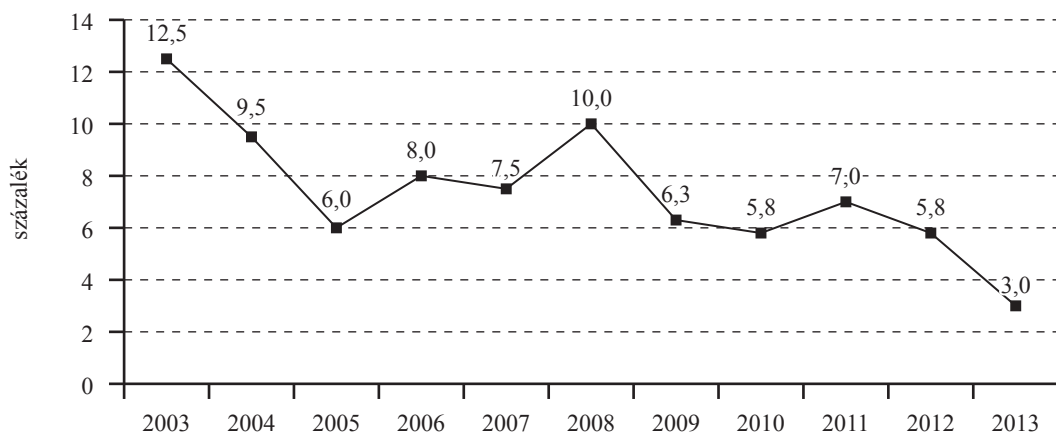
Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

7. melléklet: Jövedelmezőségi mutatók az élelmiszeriparban, 2003–2013

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

8. melléklet: A magyar jegybanki alapkamat alakulása, 2003–2013

Forrás: MNB-adatok alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

9. melléklet: Az élelmiszeriparban dolgozók számának meghatározása eltérő adatbázisok alapján

A KSH 1992-ben vezette be a munkaerő-felmérést. A felvétel a magánháztartásokban élő népességre terjed ki, a gazdasági aktivitás kérdésblokk a 15–74 év közöttiekre vonatkozik. Mintavételen alapul, a minta a népszámlálás adataira épül. A minta száma időszakonként változik, 2003 óta nagyjából 30 ezer háztartást érint – ez valamivel több mint 60 ezer embert jelent. Az adatok vizsgálata során eltérő megnevezésekkel és eltérő módszertannal találkozhatunk. A KSH adatai között találunk foglalkoztatotti, alkalmazotti és alkalmazásban állókra vonatkozó létszámadatokat is.

Foglalkoztatottak: a referencia-időszakban legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát végzők, vagy munkájuktól csak átmenetileg távol lévők száma. A felvétel szempontjából közömbös, hogy a jövedelmet biztosító munka milyen jogi keretekben zajlik.

Alkalmazottak: a vállalkozásnál, költségvetési, társadalombiztosítási, illetve nonprofit szervezetnél, egyéni vállalkozónál rendszeres jövedelemszerző munkával rendelkező munkavállaló, beleértve a szezonális munkást, a vonatkozási héten munkát végző alkalmi munkást, a dolgozó diákot. A kategóriába sorolásnak nem feltétele, hogy a munkavégzés legális keretek között történjen. Az alkalmazott pénzbeli vagy természetbeni díjazásban részesül, mely egyáltalán nem, vagy döntően nem függ a gazdálkodó szervezet eredményétől.

Alkalmazásban állók: a munkáltatóval főállású munkaviszonyban, illetve munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban állók. Az intézményi statisztika az alkalmazásban állók létszámának számbavételénél a munkajogi állományi létszám és a statisztikai állományi létszám fogalmát használja. Főállásnak tekintendő: több munkaviszony egyidejű megléte esetén a teljes munkaidőre vonatkozó, több nem teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetén a hosszabb részmunkaidőre, illetve azonos hosszúságú esetén a korábbi keletű munkaviszony szerinti.

A NAV kimutatása a kettős könyvvitelt vezető vállalkozások adatait tartalmazza, az általa használt megfogalmazás az átlagos statisztikai létszám, ami elméletben megegyezik a KSH alkalmazásban állók megfogalmazásával. A két érték között már csak azért is szükségesszerű az egyezés, mert a KSH alkalmazásban állók számáról készül kimutatása nem a munkaerő-felmérés, hanem az intézményi statisztika adatain alapszik, ami esetenként támaszkodik NAV-adatokra is.

19. táblázat: Az élelmiszeriparban dolgozók számának alakulása eltérő adatbázisok alapján (2003–2013)

Év	Foglalkoztatottak	Alkalmazottak	Alkalmazásban állók	Átlagos statisztikai létszám
	KSH	KSH	KSH	NAV
2003	152 000	146 300	126 192	123 587
2004	141 100	134 600	115 879	118 550
2005	140 400	134 200	113 443	112 896
2006	141 800	136 300	106 996	105 298
2007	135 300	129 600	103 512	100 309
2008	128 600	125 300	101 578	99 651
2009	132 300	127 900	96 427	95 775
2010	124 900	118 500	97 371	94 752
2011	123 900	118 200	95 690	94 842
2012	126 300	120 400	94 208	96 655
2013	133 100	n. a.	94 018	95 968

Forrás: NAV- és KSH-adatok alapján az AKI Élelmiszerlánc-kutatási Osztályán készült összeállítás

20. táblázat: Az élelmiszeriparban dolgozók havi bruttó bérének alakulása (2003–2013)

HUF

Megnevezés	2003	2008	2012	2013
Nemzetgazdaság	137 193	198 741	223 060	230 700
Élelmiszerek, ital, dohánytermékek gyártása	116 661	155 298	187 811	195 826
Élelmiszerek, ital gyártása	113 961	143 504	173 639	182 157
Húsfeldolgozás, -tartósítás	97 092	118 175	134 757	142 726
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	96 419	121 926	152 116	156 606
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	101 013	137 213	172 126	181 219
Halfeldolgozás, tartósítás	62 038	104 230	129 377	145 862
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	104 087	145 987	174 196	178 795
Növényi, állati olaj gyártása	..	331 449	398 511	392 718
Tejtermék gyártása, tejfeldolgozás	128 157	178 621	211 607	218 167
Malomipari termék gyártása, keményítőgyártás	103 851	184 898	245 947	254 364
Takarmány gyártása	142 094	195 709	234 568	244 657
Kenyér, friss tésztaféle gyártása	74 974	104 950	126 709	134 810
Tartósított lisztes áru gyártása	120 502	164 274	190 470	195 807
Tésztafélék gyártása	..	120 607	159 988	159 995
Cukorgyártás	183 536	308 500	355 898	341 065
Édesség gyártása	143 382	139 903	182 699	184 721
Desztillált szeszes ital gyártása	139 252	..	..	..
Bortermelés, szőlőbortermelés	97 131	146 479	172 684	180 632
Sörgyártás	208 759	287 573	349 547	349 539
Üdítőital gyártása	191 293	270 181	325 064	328 111
Dohánytermékek gyártása	268 814	324 026	318 713	341 446

Forrás: Agrárgazdasági Statisztikai Zsebkönyvek (2008, 2013) és KSH adatai alapján az AKI Élelmiszerlánc Elemzési Osztályán készült összeállítás

10. melléklet: Az élelmiszeripari vállalkozások számának alakulása
méretkategóriánként, 2003–2013

Megnevezés	Mikro- vállalkozások		Kis- vállalkozások		Közép- vállalkozások		Nagy- vállalatok	
	2003	2013	2003	2013	2003	2013	2003	2013
Élelmiszeripar összesen	2 257	3 920	917	1 005	347	291	118	74
Ebből:								
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	248	363	135	135	69	70	28	24
Húsfeldolgozás, -tartósítás	174	248	95	96	39	39	11	13
Baromfihús feldolgozása, tartósítása	49	69	28	26	19	23	12	8
Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	25	46	12	13	11	8	5	3
Halfeldolgozás, -tartósítás	10	9	3	0	1	0	0	0
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	211	387	50	71	48	29	18	7
Növényi, állati olaj gyártása	48	62	5	3	1	3	1	3
Tejfeldolgozás	50	81	14	16	22	18	10	8
Malomipari termék, keményítő gyártása	82	78	46	38	17	12	6	3
Malomipari termék gyártása	75	76	44	38	17	12	5	2
Keményítő, keményítőtermék gyártása	7	2	2	0	0	0	1	1
Pékáru, tésztafélék gyártása	408	982	416	470	87	79	10	10
Egyéb élelmiszer gyártása	207	383	72	67	26	28	13	5
Cukorgyártás	2	7	0	1	0	0	5	1
Édesség gyártása	94	185	44	36	16	18	5	2
Máshová nem sorolt egyéb élelmiszer gyártása	111	191	28	30	10	10	3	2
Takarmány gyártása	90	102	51	51	27	18	7	3
Italgyártás	790	1 345	107	129	41	28	16	7
Desztillált szeszes ital gyártása	140	326	11	18	9	5	2	1
Bor, gyümölcsbor, erjesztett ital gyártása	428	693	63	73	23	11	3	1
Sörgyártás	88	46	5	4	1	1	5	3
Üdítőital, ásványvíz gyártása	134	280	28	34	8	11	6	2
Dohánytermék gyártás	1	1	1	1	1	1	4	3

Megjegyzés: A táblázat nem tartalmazza a következő szakágazatok adatait: TEÁOR: 1086; 1085; 1084; 1083; 1106.

Forrás: NAV-adatbázis alapján készült az AKI Pénzügypolitikai Osztályán

Hivatkozások jegyzéke

1. Biro *et al.* (2014): Innováció a magyar agrár- és vidékfejlesztésben, Agrárgazdasági Könyvek, 2014, ISBN 978-9-634915-86-7 ISSN 2061-8204
2. Jankuné *et al.* (2012): Az élelmiszer-kereskedelem termelékenységése és jövedelmezősége, Agrárgazdasági Kutató Intézet. Agrárgazdasági Könyv, ISSN 2061-8204
3. Rontóné N. Zs. (szerk.) (2005): A külföldi tőke szerepe és a gazdálkodás eredményességére gyakorolt hatása a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban. Agrárgazdasági Tanulmányok, 2005/1. szám

